

HEMBYSE ARCHEOLOGIE

OUDENAARDE, Vaddenhoek

ONDERZOEKSRAPPORT HEMBYSE ARCHEOLOGIE

Nº.6

**ONDERDEEL VERSLAG VAN RESULTATEN
VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE
BODEM**

Bureaustudie

De Smaele Bart & Pieters Hadewijch

2017

INHOUDSOPGAVE

1	ADMINISTRATIEVE FICHE	4
2	BESCHRIJVEND GEDEELTE.....	6
2.1	Gewestplan.....	6
2.2	Beschrijving geplande werken en juridisch kader	7
2.3	Onderzoeksopdracht	8
2.4	Werkwijze	9
3	ASSESSMENT	10
3.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	10
3.1.1	Fysisch-geografische gegevens.....	10
3.1.1.1	Topografie	10
3.1.1.1	Hydrografische situering	15
3.1.1.2	Erosiegevoeligheid	17
3.1.2	Aardkundige situering	19
3.1.2.1	Tertiair geologisch.....	19
3.1.2.2	Quartaair geologisch.....	20
3.1.2.3	Bodemkaart van België.....	21
3.1.2.4	Gekende boringen.....	22
3.1.3	Grondgebruik.....	23
3.1.3.1	Bodemgebruiksbestand.....	23
3.1.3.1	Bodembedekking	24
3.1.3.2	Traditionele landschappenkaart.....	25
3.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving...28	
3.2.1	Algemene historische situering van het plangebied	28
3.2.2	Slag bij Oudenaarde (1708).....	32
3.2.3	Relevante historische kaarten en plannen	37
3.2.3.1	Gravure van Blaeu (1649).....	37
3.2.3.2	Slag bij Oudenaarde (1708)	38
3.2.3.3	Kaart van Villaret (1745-1748).....	40
3.2.3.4	Atlas van Ferraris (1777)	41
3.2.3.5	Atlas der Buurtwegen (1840).....	42
3.2.3.6	Vandermaelen kaarten (1846-1854)	43
3.2.3.7	Popp-kaarten (1842-1879).....	44
3.2.3.8	Topografische kaart van België (1969).....	45
3.2.4	Relevante luchtfoto's	46
3.3	Archeologische situering van het onderzochte gebied	48
3.3.1	CAI en belendende elementen met erfgoedwaarde	48
3.4	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied.....	52
3.5	Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed.....	53
4	BESLUIT	55
4.1	Antwoord op de onderzoeksvragen.....	55
4.2	Besluit voor een algemeen publiek	56
5	BIBLIOGRAFIE	57
6	LIJST VAN FIGUREN.....	59

7	LIJST VAN BIJLAGEN	61
---	--------------------------	----

1 ADMINISTRATIEVE FICHE

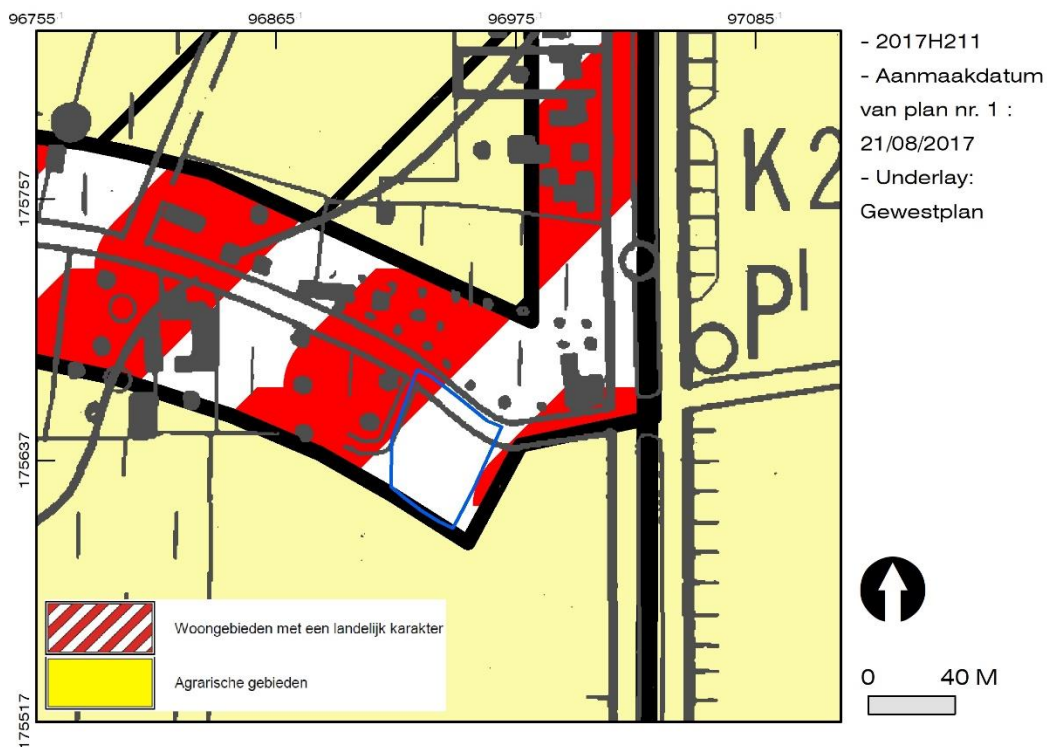
Projectcode Onroerend Erfgoed	2017H211
Projectgebied	Oudenaarde, Vaddenhoek
Grootte projectgebied	2240 vierkante meter
Ligging	Oost-Vlaanderen, Gemeente Oudenaarde, Deelgemeente Heurne, Vaddenhoek/N60.
Lambert 72-coördinaten (m)	(N): X: 96929,854 x Y: 175678,353 meter (ZW) X: 96946,576 x Y: 175605,751 meter
Kadaster	Afdeling: 9, Heurne Sectie: A Percelen: 324b (deels)
Initiatiefnemer	Architectuuratelier Benoit Ottevaere Kortrijkstraat 82 9790 Wortegem - Petegem
Uitvoerder	Hembyse Archeologie
Interne projectsigle Hembyse Archeologie	oud-VAD
Type onderzoek	Archeologienota met uitgesteld traject
Verantwoordelijke uitgever van het onderzoeksrapport	Hembyse Archeologie
Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2017
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2017, <i>Archeologienota met uitgesteld traject naar aanleiding van een verkaveling te Oudenaarde, Vaddenhoek</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 6, Gent.
Termijn van het onderzoek	7 werkdagen
Betrokken actoren en specialisten met vermelding van rol/functie	Hadewijch Pieters/erkend archeoloog/veldwerkleider Bart De Smaele/erkend archeoloog
Gecontacteerde regiospecialisten	Marie-Claire Van der Donckt (PAM Ename)
Resultaten	Slag bij Oudenaarde
Aanbeveling	Metaaldetectie, proefsleuvenonderzoek
Bewaarplaats archief	Geen erkend depot van toepassing
Bewaarplaats roerende archeologische objecten	Geen erkend depot van toepassing
Opmerkingen	Nvt.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

2 BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1 Gewestplan

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het Vlaamse Gewest, gemeente Oudenaarde, op de hoek van de Vaddenhoek en de N60/Gentsesteenweg. Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens het Gewestplan in een woongebied met landelijk karakter. De geplande verkaveling wordt in het oosten en het zuiden begrensd door agrarische gebieden.

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan.

In een volgend hoofdstuk zal worden ingegaan op deze bestemming: de initiatiefnemer wenst het bestaande landgebruik aan deze bestemming te laten voldoen.

2.2 Beschrijving geplande werken en juridisch kader

Voor de geplande werkzaamheden is een verkavelingsvergunning vereist: het onderzoeksgebied is niet gelegen binnen een vastgestelde archeologische zone, maar de totale oppervlak van de percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 11460m² (en dus meer dan 3000m²). Bovendien bedraagt de geplande bodemingreep meer dan 1000m², ook al beperkt de geplande verkaveling zich tot 2240m², conform de bestemming op het Gewestplan.

De geplande werkzaamheden behelzen een verkavelingswijziging waarbij de oorspronkelijke opdeling in twee kavels wordt bijgesteld naar een opdeling in vier kavels. Ter hoogte van de straatkant wordt een smalle strook grond, met een oppervlakte van 83m², aan het openbaar domein toegevoegd. Elke kavel wordt voorzien van een bebouwbare oppervlakte (118,08m²) wat voor het geheel van het onderzoeksgebied neerkomt op een bouwzone van 472,32m². Er zijn echter nog geen concrete bouwplannen.

Voor een verkavelingsplan wordt verwezen naar de bijlagen.

In de volgende hoofdstukken zal worden ingegaan op de wijze waarop de archeologische waarde van het gebied kan worden ingeschat. Daarna worden landschappelijke en historische data onderzocht om de archeologische waarde van het gebied te onderzoeken.

2.3 Onderzoeksopdracht

Het doel van deze bureaustudie is om de eventuele archeologische waarde van het projectgebied te evalueren zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Concreet wordt getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het projectgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens wordt de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel aanwezige archeologische erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten aldus toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan.

Onderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Is vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Randvoorwaarden:

In het kader van de verkavelingsaanvraag wordt tevens een studie uitgevoerd naar de principiële haalbaarheid van een verkaveling ter hoogte van het projectgebied, waarin ook deze archeologienota past. Een investering in eventueel archeologisch vervolgonderzoek zal pas gebeuren na de uiteindelijke beslissing tot verkavelen en dus na het verkrijgen van de verkavelingsvergunning. Bovendien worden de gronden op dit ogenblik nog bewerkt, en hoewel dit de laatste oogst betreft, is deze pas voorzien voor september/oktober. De initiatiefnemer kiest dus voor de mogelijkheid van een archeologienota met uitgesteld traject.

2.4 Werkwijze

Om een inschatting te maken van het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed binnen het projectgebied worden de bestaande en publiek beschikbare bronnen geraadpleegd.

Het betreft zowel historisch kaart- en fotomateriaal, als archeologische en geologische bronnen. Hiervoor werd onder andere contact opgenomen met het Provinciaal Archeologisch Museum te Ename (met dank aan Marie-Claire Van der Donckt).

De bureaustudie voor de archeologienota met uitgesteld traject werd opgemaakt conform de “Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren”, versie 2.0.

3 ASSESSMENT

3.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

3.1.1 Fysisch-geografische gegevens

3.1.1.1 Topografie

Het projectgebied behoort kadastraal tot de deelgemeente Heurne, hoewel het dichter aanleunt bij Mullem waarvan de dorpskom in het noordwesten gelegen is. De grens tussen Heurne en Mullem bevindt zich net aan de noordwestkant van het onderzoeksgebied.

Mullem is een klein schilderachtig landbouw- en woondorp, gelegen aan de expresweg Gent-Oudenaarde. Het grenst aan Huise (Zingem) in het noorden, Heurne in het oosten, Eine in het zuidwesten en Wannegem-Lede (Kruishoutem) in het noordwesten.¹

Landschappelijk gezien behoort het onderzoeksgebied tot het Schelde-Leie interfluvium tussen Waregem, Kruishoutem en Oudenaarde.² Het geologisch substraat van het Schelde-Leie interfluvium werd gevormd tijdens het tertiair, meer bepaald tijdens het eoceen (56 tot 33,9 miljoen jaar geleden). In die periode werd het zuiden van Oost-Vlaanderen regelmatig overspoeld door een alternerende diepe en ondiepe kustzee. Hierbij werden afwisselend klei- en zandlagen afgezet op de zeebodem, waaronder -van boven naar beneden- de Formatie van Gent, Formatie van Tielt en de Formatie van Kortrijk. Ongeveer 8 miljoen jaar geleden begon de zee zich geleidelijk terug te trekken in noordelijke richting ten gevolge van de Alpiene bergvorming (die nog steeds niet voltooid is). Daarbij ontstonden niet alleen de Alpen, maar ondergingen ook de randgebieden een opwaartse beweging. Hierdoor werd gans België heel geleidelijk omhoog getild: het zuiden het meest, het noorden het minst. Bijgevolg hellen de tertiaire afzettingen in Vlaanderen zachtjes af naar het noord-noordoosten.

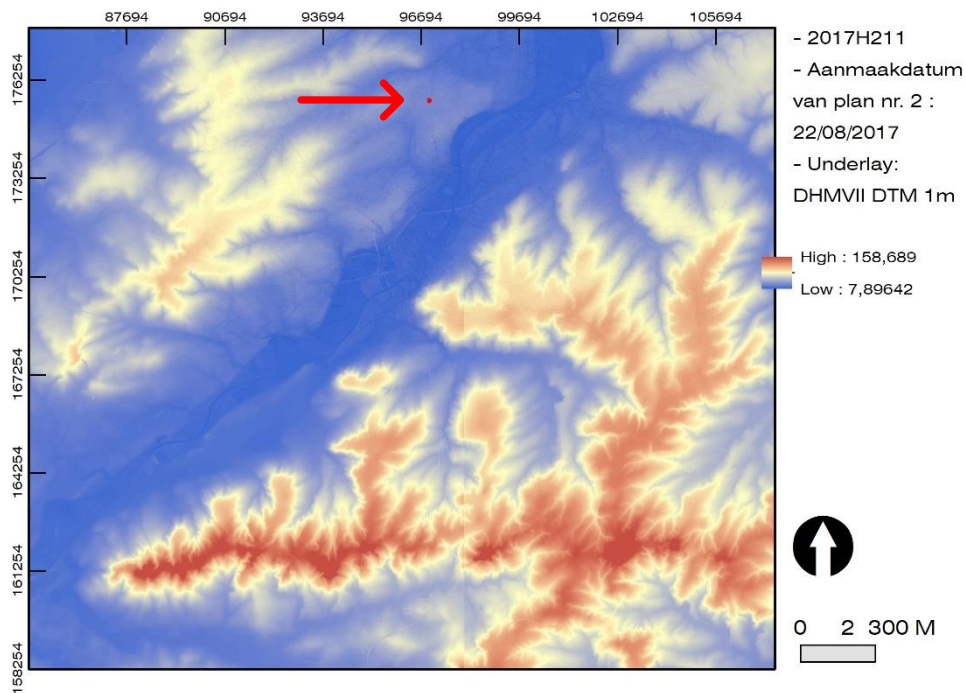
Deze overgang van zee naar vasteland was een radicaal keerpunt in de evolutie van het landschap: de opbouw van nieuwe aardlagen was immers voorbij en maakte plaats voor erosie en reliëfvorming. De erosiegevoeligheid en de hardheid van de diverse aardlagen waren van doorslaggevend belang bij het ontstaan van het golvende landschap van de Vlaamse Ardennen. Door erosiewerking van afstromend regenwater werd het huidige rivierstelsel gevormd: beken en rivieren erodeerden de dalen terwijl de heuvels overeind bleven. Op de meeste van deze heuvelkammen komen silexkeien aan de oppervlakte voor. Deze rolkeien zijn in feite afzettingen van de vroegere rivierdalbodems waarbij ze achterbleven als

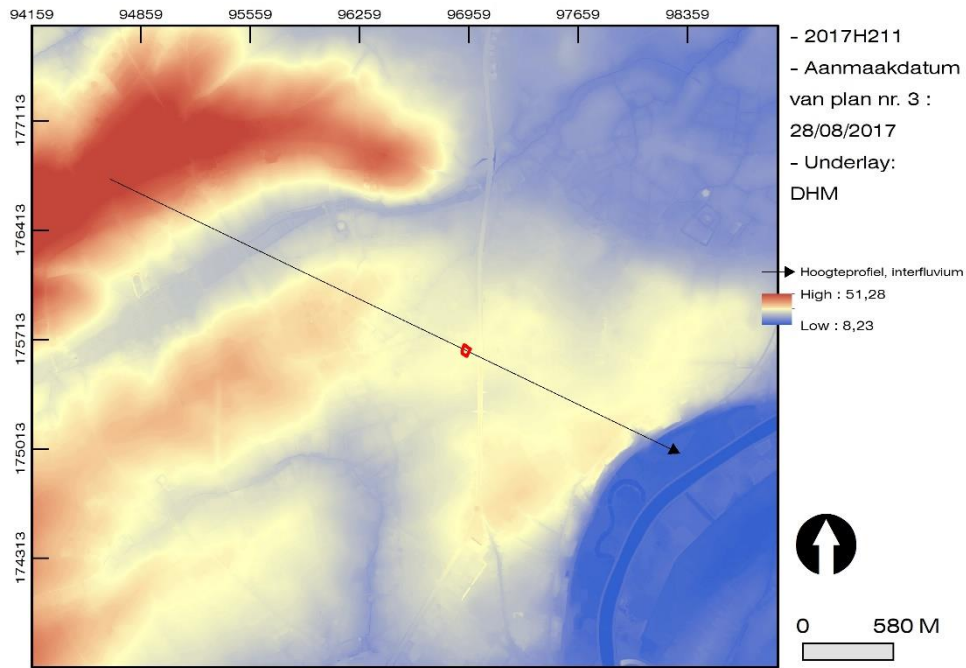
¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121256>

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135393>

grindpakketten in de diepste delen van de valleien en aldus een dekmantel vormden voor de onderliggende tertiaire klei- en zandlagen. Deze erosiegevoelige aardlagen werden zodoende afgeschermd van wind- en riviererosie waardoor het heuvelachtige landschap van het Schelde-Leie interfluvium ontstond.

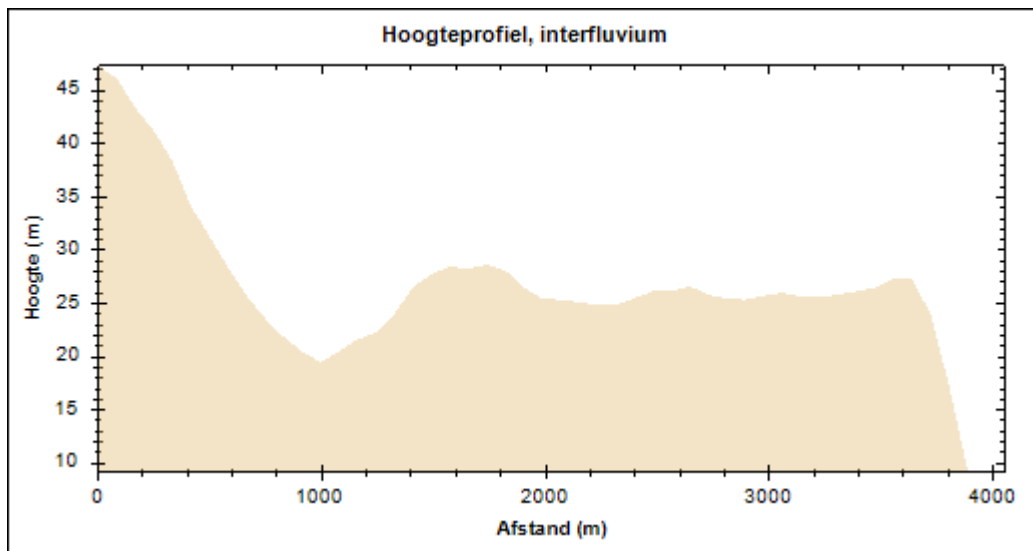
Dit gebied behoort tot het stuk 'Vlaamse Ardennen' ten westen van de Schelde en vormt een onderdeel van het heuvelland binnen dit interfluvium: de heuvelkammen liggen hier immers dominant in het landschap met een hoogte van 60 à 70 meter TAW en hellingen die variëren tussen 5 en 8 % of zelfs meer. Daartussen liggen de valleien, die ongeveer even breed zijn als de heuvels zelf.

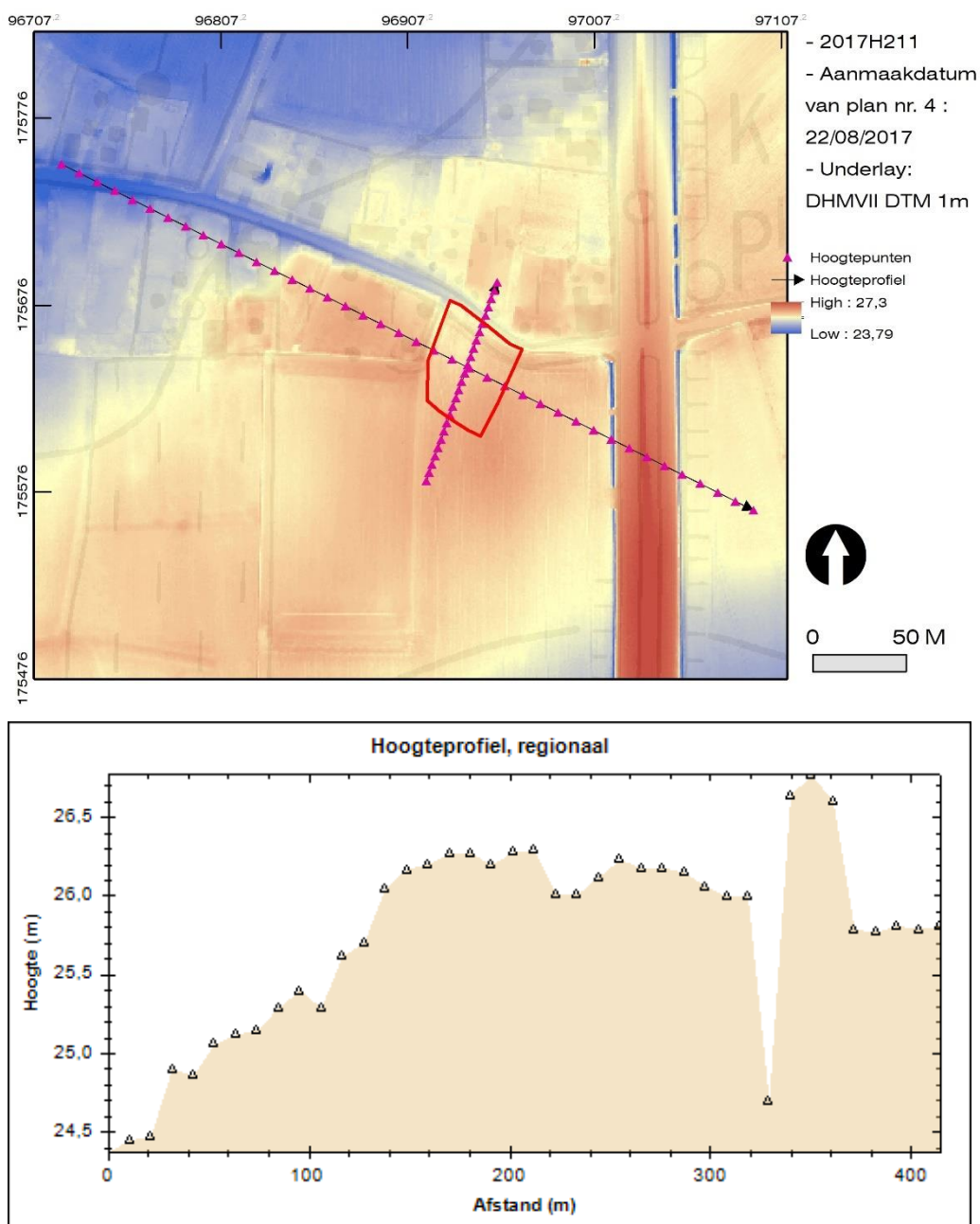
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, DTM 1m (©Geopunt).

Het hoogteprofiel van een deel van dit interfluvium geeft de golvende aard van dit landschap weer. In het oosten wordt het gehucht Huise weergegeven, gelegen op een zuidwest-noordoost gerichte heuvelkam (Den Ast) tussen twee beekvalleien, waarvan deze van de Stampkotbeek op onderstaand hoogteprofiel duidelijk herkenbaar is. De oude dorpskom van Mullem situeert zich in deze beekvallei: het klooster dat zich net ten noorden van de Sint-Hilariuskerk bevindt, grenst bijna aan de Stampkotbeek. Daarna stijgt het terrein in zuidelijke richting waar het min of meer een plateau met kleine hoogteverschillen vormt. Een eerste lager gelegen zink wordt gevormd door een aftakking van de Stampkot-/Molenbeek, en het is ook in dit gebied dat de feitelijke bewoning van het dorp Mullem zich bevindt. Het projectgebied bevindt zich op de eerstvolgende donk (circa 2560 meter). Tot slot neemt het hoogteprofiel een snelle duik naar de Schelde.

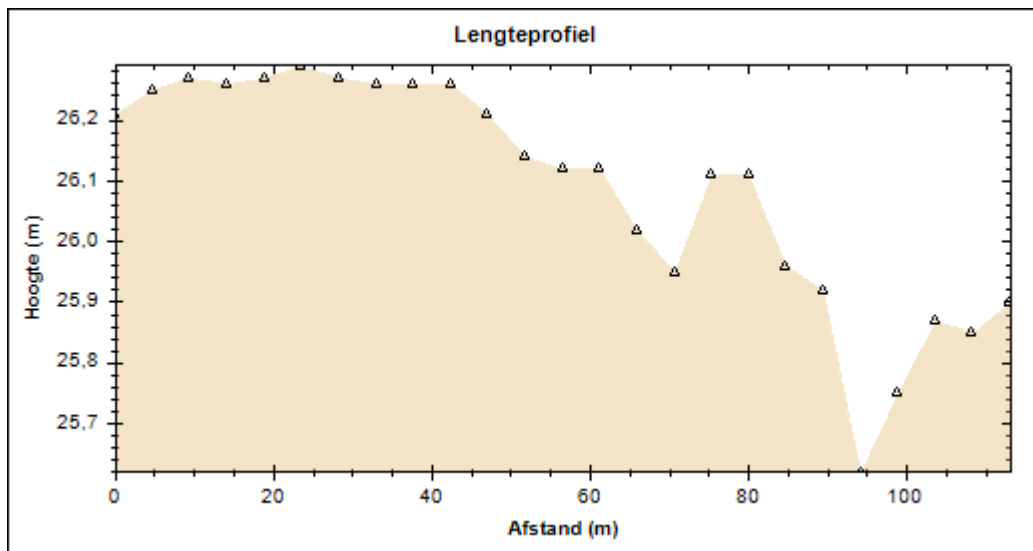
Figuur 3. Grafische weergave van het hoogteprofiel van het interfluvium.

Op een meer regionaal niveau wordt de donk -waarop het onderzoeksgebied gelegen is- zichtbaar. Vanuit een kleine beekvallei, gevormd door een aftakking van de Stampkotbeek, stijgt het terrein vrij zacht in zuidoostelijke richting. Op het hoogste niveau van het plateau (220 meter) bevindt zich de westelijke grens van het projectgebied, dat doorloopt tot 263 meter. Binnen het projectgebied zijn kleine hoogteverschillen zichtbaar (die echter uitvergroot worden weergegeven op het hoogteprofiel). Deze kunnen mogelijks in verband gebracht worden met oude perceelsgreppels (cf. §3.2.2). Vanaf de oostelijke rand van het projectgebied wordt een lichte daling ingezet. Deze wordt onderbroken door de N60/Gentsesteenweg/Westerring die ten oosten van het projectgebied en circa 0,50 meter hoger dan de omgeving ligt. Aan de oostkant van deze weg bevindt zich een greppel (die de diepe insprong op het hoogteprofiel verklaart).

Figuur 4. Situering van het projectgebied op het DHM VII, DTM 1m en grafische weergave van het lengteprofiel van het projectgebied (@Geopunt).

Op een meer lokaal niveau bevindt het onderzoeksgebied zich op een hoogte van circa 25-26 meter ten opzichte van de TAW. Ook op het lengteprofiel zijn de beperkte hoogteverschillen binnen het projectgebied (tussen 35 en 88 meter op het lengteprofiel) zichtbaar. Aan de noordkant van het projectgebied is een steile daling zichtbaar: de straat Vaddenhoek ligt namelijk iets lager in het landschap.

Figuur 5. Grafische weergave van het hoogteprofiel van het projectgebied (©Geopunt).

Men kan dus stellen dat de topografie waarschijnlijk een grote invloed heeft gehad op de locatiekeuze voor de bewoningskern die later Mullem zou worden en het tracé van de wegen die haar met de regio verbinden.

Het onderzoeksgebied zelf is qua ligging en oriëntatie volledig verbonden met de verbindingsweg tussen Gent en Oudenaarde (zie §Historische situering van het plangebied).

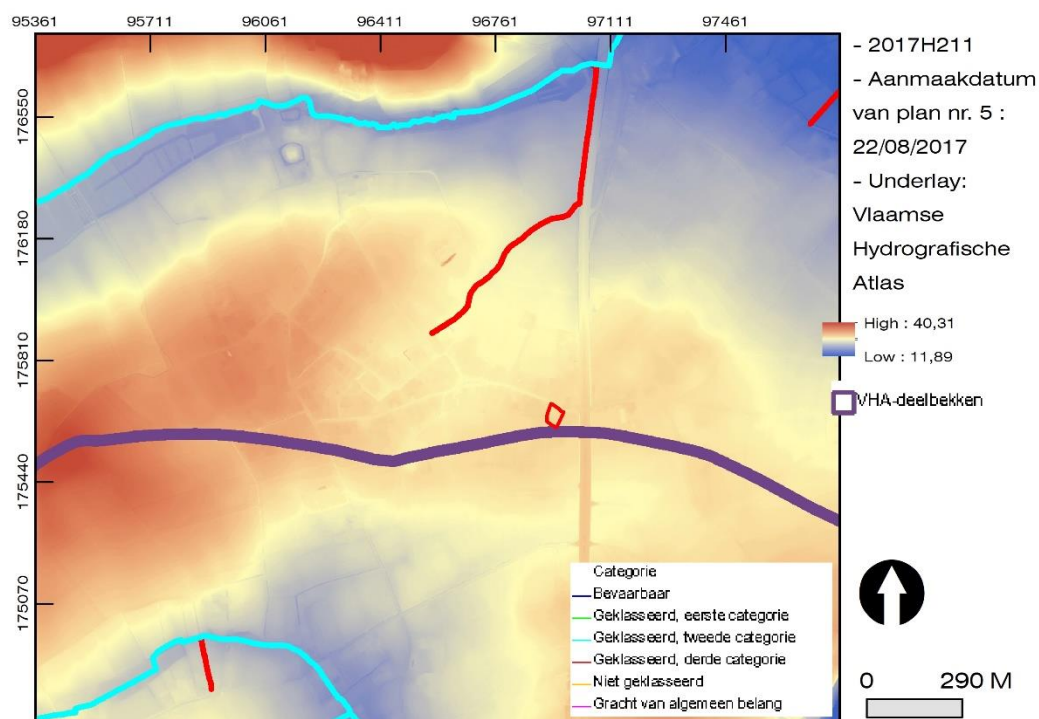
15

3.1.1.1 Hydrografische situering

Aangezien het onderzoeksgebied zich vrij hoog op de helling van de cuesta bevindt (zie §Topografie), is het gebied niet onderhevig aan de inwerking van rivieren, beken, meren en kanalen.

Het Schelde-Leie interfluvium wordt opgedeeld in het zuidoostelijk gelegen Scheldebekken en het noordwestelijk gelegen Leiebekken. Het projectgebied bevindt zich in het Scheldebekken, meer bepaald in dat van de Boven-schelde. Het betreft het stroomgebied van de Schelde vanaf haar bron tot Gent, waar ze samenvloeit in de Leie. De Boven-Schelde is van nature een typische neerslagrivier: een hevige regenbui kan een sterke, kortstondige, was met een hoog debiet veroorzaken. Door middel van stuwen wordt het waterpeil op een constant peil gehouden³. Karakteristiek voor de oevers van de Boven-Schelde zijn de meersen en afgesneden Scheldearmen.

³ <http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekkens/bovenscheldebekken/gebiedsgerichte-werking/kennismaking>

Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas.

Het projectgebied bevindt zich binnen het deelbekken van de Oost-Vlaamse Scheldemeersen, waarbinnen zich ook de Stampkotbeek, een waterloop van tweede categorie, situeert. Net ten zuiden van het projectgebied loopt de grens met het deelbekken van de Scheldeheuveld, waarbinnen de Marollebeek gelegen is, eveneens een waterloop van tweede categorie. Beide beken zijn zuidwest-noordoost georiënteerd, net zoals de meeste beekvalleien en heuvelkammen binnen het Scheldebekken.⁴

Het onderzoeksgebied bevindt zich vrij hoog op de helling en dit verklaart tevens waarom het niet gelegen is binnen een van nature overstroombaar gebied, noch in een risicozone voor overstromingen. Dit vindt tevens zijn weerslag in de drainageklasse (b) van het bodemtype binnen het projectgebied dat gekenmerkt wordt door droge gronden.⁵

Op basis van de hydrografische atlas kan worden gesteld dat de mens die zich in het onderzoeksgebied zou hebben gevestigd, voor de toegang tot water ofwel naar de Schelde zou moeten afdalen, ofwel naar de meer nabij gelegen Stampkotbeek en diens aftakking.

Aangezien het onderzoeksgebied zich dus binnen een beekvallei bevindt, kan in een volgende stap worden onderzocht hoe de topografie en de waterhuishouding

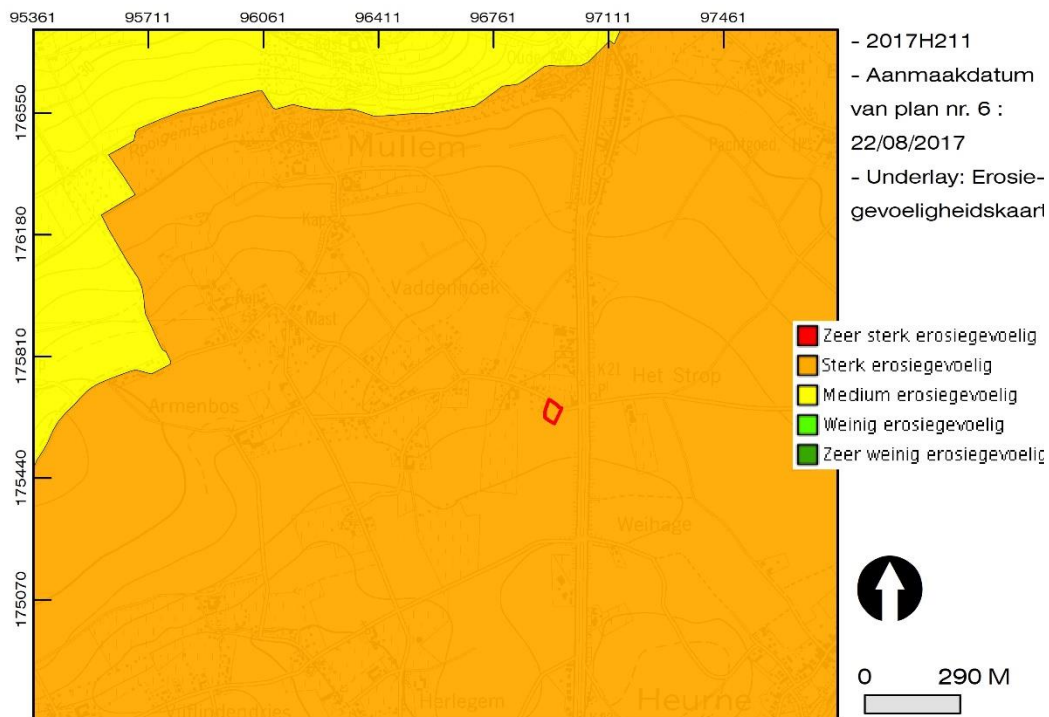
⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135393>

⁵ www.geopunt.be

het onderzoeksgebied (en de daar aan gekoppelde mogelijke archeologische relicten) middels erosie hebben beïnvloed.

3.1.1.2 Erosiegevoeligheid

De Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten geeft voor elke gemeente in Vlaanderen de gemiddelde gevoeligheid voor bodemerosie weer (de dato 2006). De kaart geeft dus op niveau van Vlaanderen een eerste indicatie van de locatie van erosiegevoelige gebieden. Op de Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten staat het gebied ingekleurd als “Sterk erosiegevoelig”.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

De kaart is een afgeleide van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2006). Echter, de potentiële bodemerosiekaart per perceel de dato 2017 geeft een ander beeld: er is sprake van een zeer lage potentiële bodemerosie. Ook het merendeel van de omliggende percelen staat op deze manier gekarteerd. Er zijn echter geen gegevens voorhanden met betrekking tot de dorpskern.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2017).

Hoe het verschil in interpretatie te verklaren is, is niet duidelijk. Wel lijken de data van de potentiële bodemerosiekaart dichter bij de realiteit aan te sluiten. Het DHMVII heeft immers aangetoond dat het projectgebied zich bevindt binnen een vrij egaal gelegen plateau. Hierbinnen zijn enkele minimale hoogteverschillen zichtbaar; deze geven echter geen aanleiding tot een sterke erosiegevoeligheid.

De mate waarin een gebied erodeert kan gevolgen hebben voor de archeologische waarde van het gebied: wanneer een site zich in een sterk tot zeer sterk erosiegevoelig gebied bevindt, is algemeen gesteld de kans op bewaring kleiner, of is de kans op het beschadigen van dit archeologisch erfgoed groter. Anderzijds kunnen archeologische lagen door geërodeerde pakketten worden afgedekt, waarbij de kans op een goede bewaring over het algemeen verbetert (of beter wordt geacht).

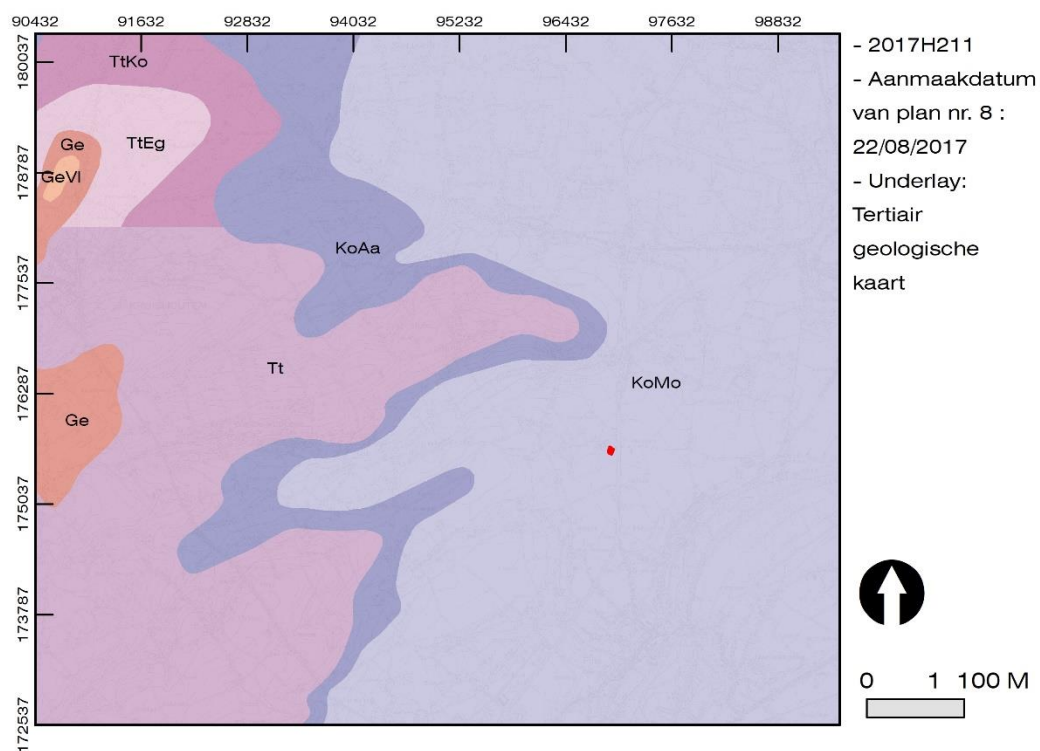
In het geval van het hier besproken onderzoeksgebied is de kans op erosie dus vrij klein. De voorhanden zijnde gegevens spreken elkaar echter tegen, waardoor het onontbeerlijk is om ook naar de aardkundige toestand van het onderzoeksgebied te kijken om aldus de staat van de ondergrond te onderzoeken. Deze ondergrond heeft immers een enorme impact gehad op hoe de mens in het verleden de gronden heeft waargenomen en geïnterpreteerd.

3.1.2 Aardkundige situering

3.1.2.1 Tertiair geologisch

De tertiaire (het geologische tijdvak van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden) gelaagdheden in de ondergrond van het onderzoeksgebied bestaan uit bodems van het zogenaamde “Lid van Moen”, wat een onderdeel is van de “Formatie van Kortrijk”, dat op zijn beurt -samen met de formatie van Tielt en van Gent- behoort tot de Ieper Groep. Meestal vormt de Formatie van Kortrijk het onderste gedeelte van deze groep, en ligt ze onder de Formatie van Tielt. Eronder bevinden zich meestal afzettingen van de Laat-Paleocene formaties van Tienen en Hannut (die behoren tot de Landen Groep).⁶

De Formatie van Kortrijk wordt omschreven als een doorgaans kleilig facies met weinig macrofossielen. De formatie bestaat uit door de zee afgezette (mariene) kleilagen uit het Ypresiaan (Vroeg-Eoceen) (cf. §Topografie) en is dus ongeveer 52 miljoen jaar oud.

19

Figuur 9. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

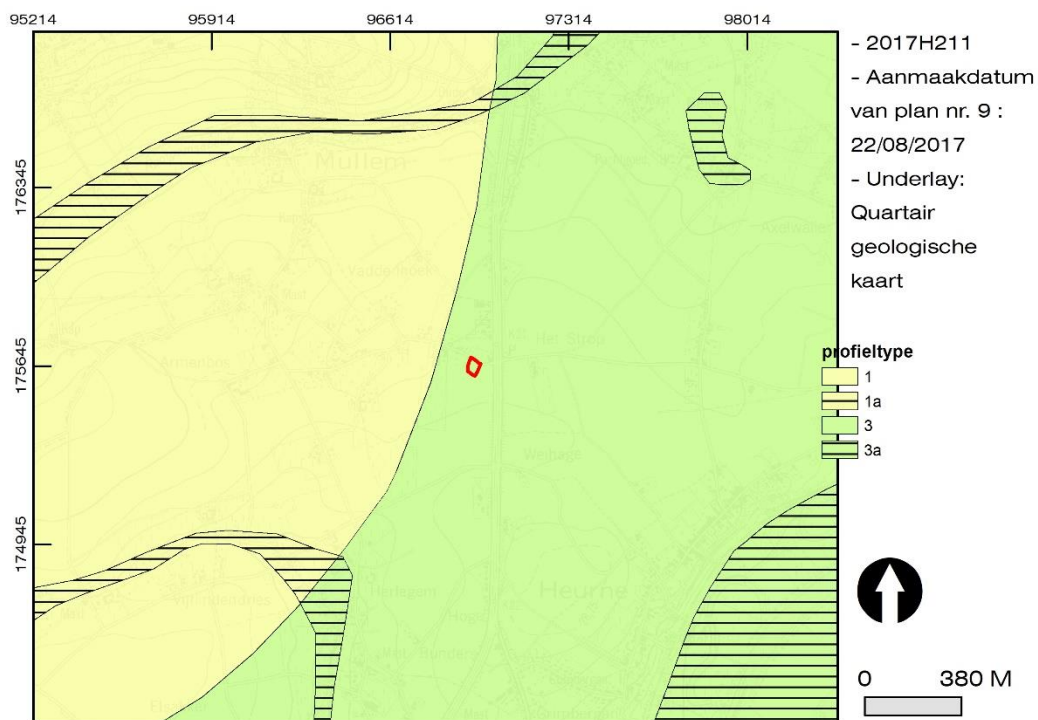
⁶ https://nl.wikipedia.org/wiki/Formatie_van_Kortrijk

De formatie wordt opgesplitst in vier leden: Mont-Héribu, Saint-Maur, Moen en Aalbeke. Het Lid van Moen (ook wel de Klei van Moen of Roubaix genoemd) vormt een heterogene afzetting die -afhankelijk van de lokalisatie- siltig tot zandig is.⁷

Voor het onderzoeksgebied zelf heeft de aanwezigheid van deze aardlagen waarschijnlijk weinig invloed op de archeologische waarde. Bovenop de tertiaire afzettingen bevinden zich echter quartaire afzettingen, die van groter belang zijn voor de archeologische waarde en waardering.

3.1.2.2 Quartair geologisch

Op de quartair-geologische kaart staan de bodemtypes weergegeven die afgezet zijn in het quartaire tijdvak (onderverdeeld in het pleistoceen en het holocene, respectievelijk voor en na de laatste ijstijd), met name vanaf 2,58 miljoen jaar geleden tot op heden. Deze afzettingen zijn meestal vrij ondiep aan de oppervlakte aanwezig en zijn in grote mate bepalend voor menselijke activiteiten zoals landbouw, veeteelt, enzovoort.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

Het onderzoeksgebied staat ingekleurd als zijnde profieltype 3, wat overeenkomt met eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holocene. Dit duidt op fijne afzettingen door polaire winden uit de

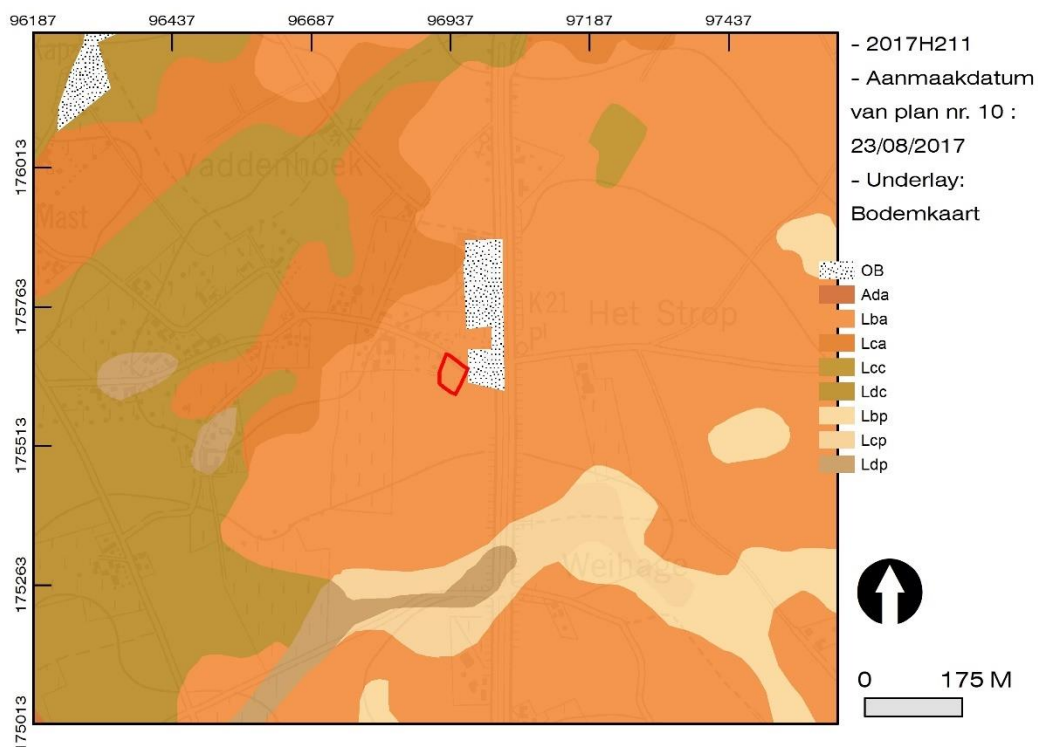
⁷ Bogemans F., 2007, Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 29 Kortrijk, Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.

laatste ijstijd. In de praktijk komt dit neer op zand en zandleem. Zand en zandleem laten zich gemakkelijk bewerken (landbouw) en zandleem is vrij vruchtbaar. Hier bovenop kunnen zich hellingsafzettingen uit het quartair bevinden. Hieronder bevinden zich fluviatiele afzettingen die dateren uit het Laat-Pleistoceen.

Het feit dat het gebied dus vruchtbare en relatief arbeidsextensieve gronden herbergt, is een aantrekkingspool voor menselijke activiteiten.

3.1.2.3 Bodemkaart van België

Op de bodemkaart van België, die de bodems inventariseert naar -voornamelijk- de bodemtextuur en de vochtigheid, met het oog op een duidelijk beeld van waar welke gewassen geteeld kunnen worden, staat het gebied ingekleurd als Lba, wat neerkomt op droge zandleembodems met textuur B-horizont. Deze gronden hebben een Ap-horizont die ongeveer 25 centimeter dik is, donkerbruin matig humeus en die rust op een zwak humeuze, bruinachtige overgangshorizont van 30 à 40 centimeter dik. Hieronder komt een bruinere, meer kleiige textuur B-horizont voor. Roestverschijnselen liggen dieper dan 1,20 meter. De waterhuishouding is gunstig. Deze gronden zijn geschikt voor veeleisende akkerteelten, zoals tarwe en suikerbieten. Dit verklaart mogelijks het huidige gebruik van het projectgebied als zijnde een akker waarop tarwe wordt geteeld (cf. §Grondgebruik).

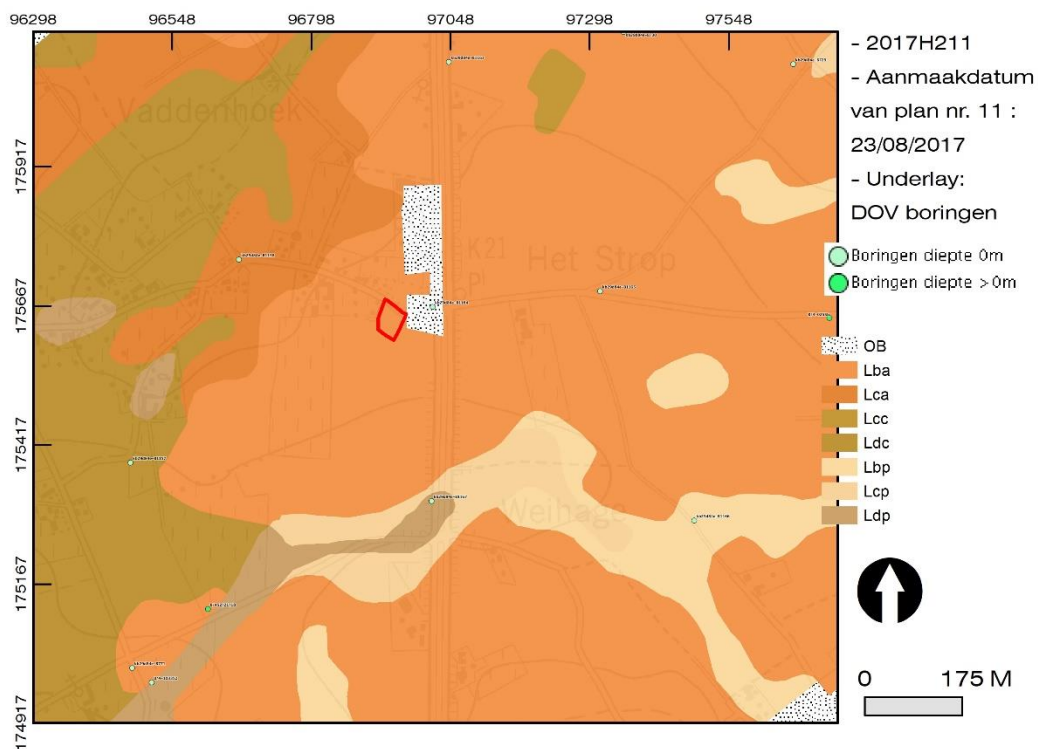

Op basis van gegevens verkregen uit boringen die reeds -in het verleden- in de omgeving van het projectgebied gezet zijn, kan onderzocht worden of de verwachting op basis van de bodemkaart klopt, dan wel moet bijgesteld worden.

3.1.2.4 Gekende boringen⁸

In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn reeds enkele boringen uitgevoerd, zij het niet met archeologische doeleinden in gedachten. Het zijn eerder sonderingen voor het bepalen van draagkracht of samendrukbaarheid.

Boring met code kb29d84e-B1165 bevindt zich ten oosten van het onderzoeksgebied, op de hoek van de Kattedoornstraat en de Stropstraat. Volgens de bodemkaart betreft het hier hetzelfde bodemtype als binnen het projectgebied. Bovendien werd ze ook in akkerland gezet. De aangeleverde informatie blijft echter beperkt tot de vermelding dat het hier eveneens om leem gaat en dat er geen rolkeien werden aangetroffen aan het oppervlak. Deze boring leert ons dus enkel dat er inderdaad sprake is van (zand)leemgronden in de omgeving van het projectgebied.

Figuur 12. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het projectgebied.

Verderop in de Stropstraat bevindt zich een boring (code B/4-0255b) die meer informatie biedt. Ze situeert zich eveneens binnen hetzelfde bodemtype als dat van

⁸ www.dov.be

het projectgebied. Ze dateert uit 2005 en bereikt een diepte van 105 meter. Voor het archeologisch verhaal zijn echter voornamelijk de bovenste meters van tel. Deze bestaan (tot 25 meter onder het bestaande maaiveld) uit lemig fijn zand tot pure leem met af en toe een kleilige lens, bruinoker en roest. Tevens is af en toe sprake van een aanrijking van organisch materiaal. De basis van de quartaire aardlagen bevindt zich op 37 meter onder het maaiveld. Deze dekken de tertiaire aardlagen, gevormd door de formatie van Kortrijk, af.

In hoeverre deze vaststellingen kunnen toegepast worden op het projectgebied, kan op basis van een bureaustudie niet met zekerheid worden gesteld. De hier besproken boringen geven enkel aan dat de gegevens die de bodemkaart van België (en aanvullend de tertiair geologische kaart) aanlevert, in overeenstemming zijn met de bodemgesteldheid zoals vastgesteld op het terrein, met name (zand)leem. Uitspraken over de bodemopbouw (bijvoorbeeld de dikte van de ploegvoor of de eventuele aanwezigheid van sedimenten) kunnen op basis van deze gegevens niet gedaan worden.

In een volgend hoofdstuk wordt onderzocht op welke manier het gebruik van de bodem een invloed heeft gehad op de bewaring van het archeologisch erfgoed.

3.1.3 Grondgebruik

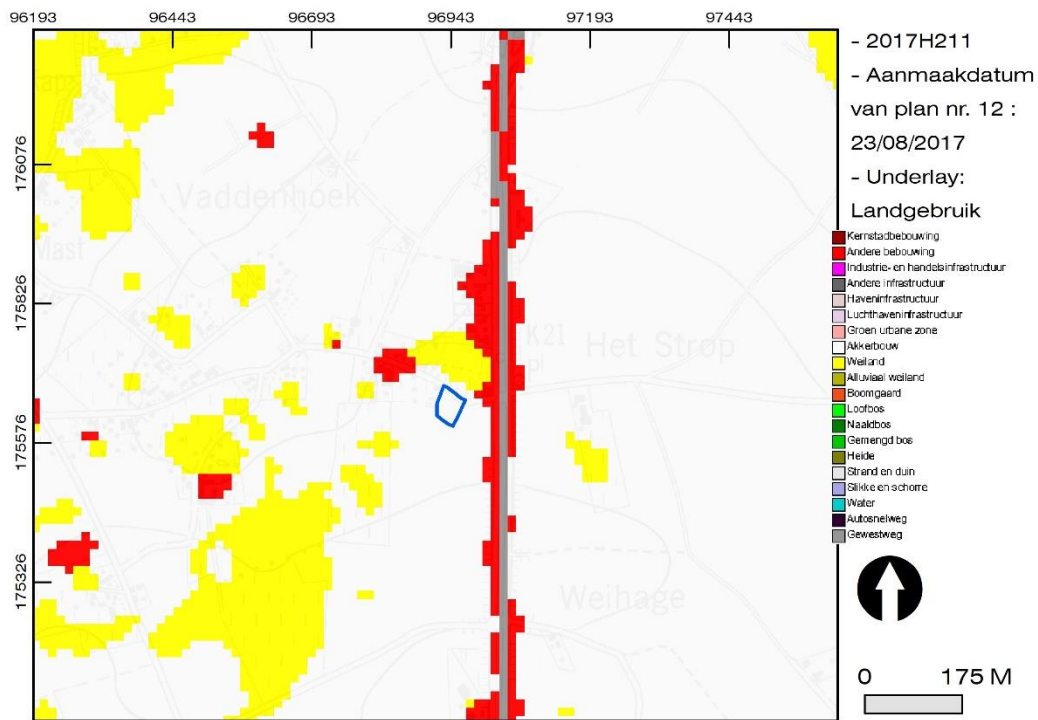
3.1.3.1 Bodemgebruiksbestand

23

Welke bodemingrepen hebben binnen het onderzoeksgebied reeds plaatsgevonden? Het onderzoeken van het grondgebruik kan hierop een antwoord bieden. Op het bodemgebruiksbestand (opname 2001) wordt het volledige projectgebied gekarteerd als een zone voor landbouwgrond. Het betreft een bodem die gebruikt wordt in één of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen geoogst worden, inclusief braakland.

De kaart toont aan dat de bredere omgeving van het projectgebied als ruraal bestempeld kan worden: de meeste percelen staan ingekleurd als landbouwgrond of als weideland (i.e. bodems die bedekt zijn met gras en die niet gelegen zijn binnen het overstromingsgebied van een rivier). Tevens wordt een groot aantal percelen gekarteerd als zones voor weideland. Slechts sporadisch zijn verharde oppervlakten weergegeven. Deze zones geven de bestaande bebouwing en de wegenis weer.

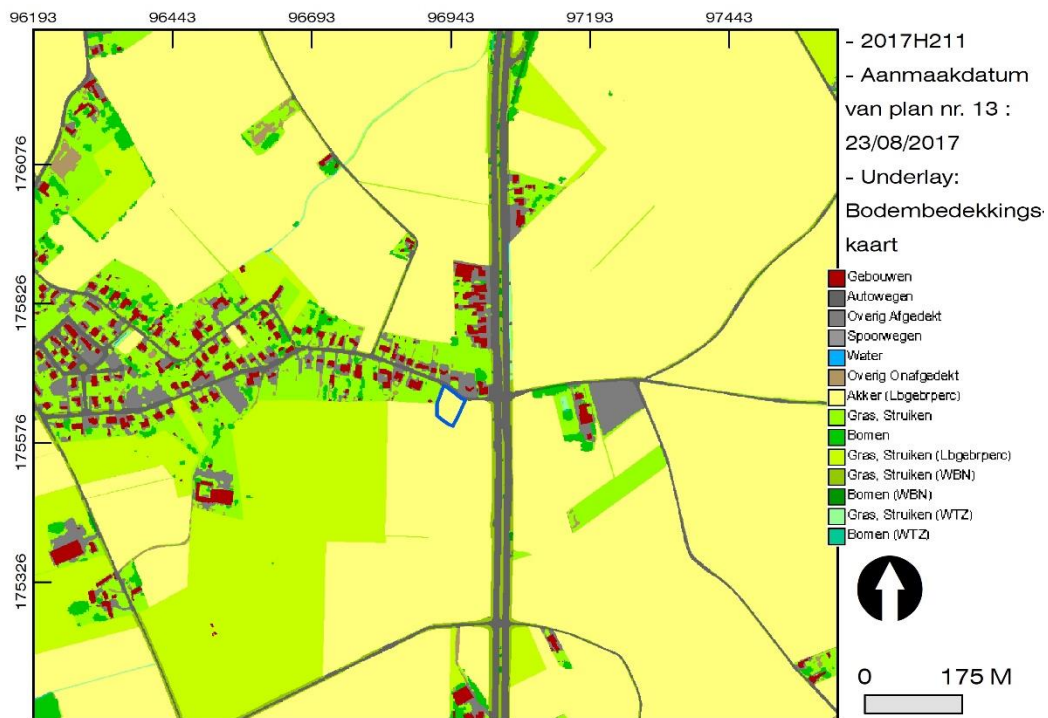
Concreet betekent dit dat er sprake is van een goede bewaring van het bodemarchief aangezien de impact van ploegen op eventueel aanwezige grondsporen vrij beperkt is.

Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruik van de regio.

3.1.3.1 Bodembedekking

Een vergelijkbaar, maar meer gedetailleerd beeld wordt door de bodembedekkingskaart geboden. Het volledige projectgebied staat gekarteerd als akkerland. De ruimere omgeving wordt nog steeds als ruraal aangegeven, al wordt de bewoning (en de hiermee samenhangende verharde oppervlakten) meer accuraat weergegeven. Het projectgebied bevindt zich net aan de rand van deze bewoning. Dit hangt uiteraard samen met de bestemming van het projectgebied en de reden waarom het verkaveld wordt (zie ook §Gewestplan).

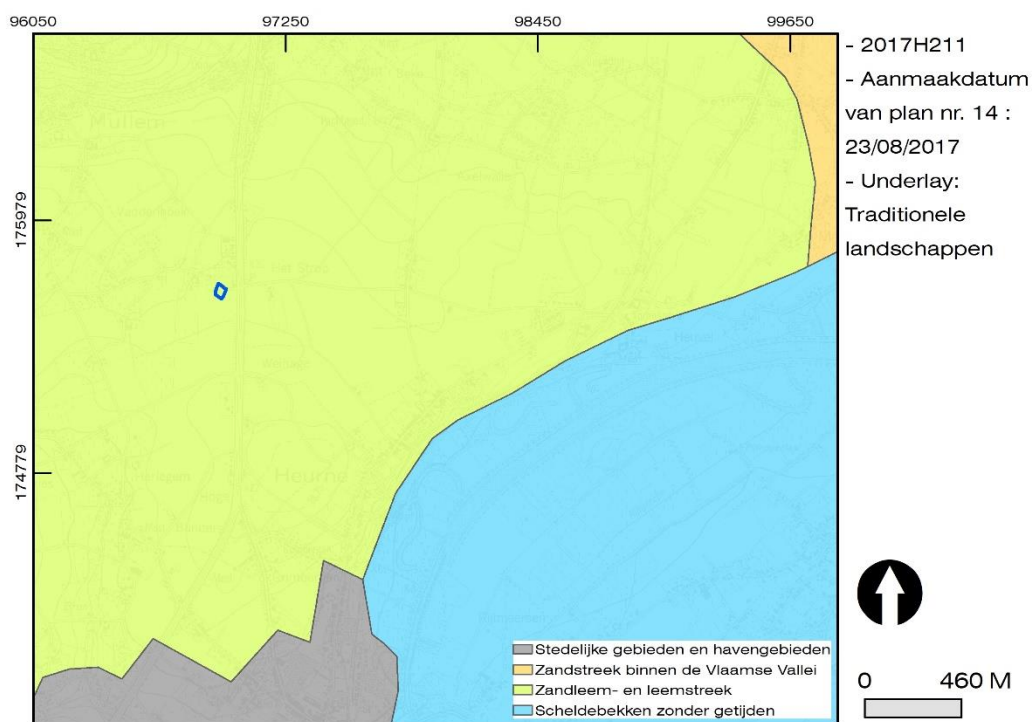
Figuur 14. Situering van het projectgebied ten opzichte van de bodembedekkingskaart.

Deze kaart is een aanvulling op de gekende situatie van het onderzoeksgebied, maar geeft geen aanvullende informatie over gekende of onbekende bodemingrepen.

3.1.3.2 Traditionele landschappenkaart

De combinatie van de fysisch-geografische, aardkundige en hydrografische data, in combinatie met het grondgebruik, plaatst Mullem binnen een traditioneel landschap, dat door de Vlaamse overheid in een kaart is vervat.

Het projectgebied situeert zich binnen de zandleem- en leemstreek, meer bepaald binnen het oostelijk deel van Iemig Leie-Schelde interfluvium. De Scheldevallei bevindt zich ten oosten van het projectgebied; de stedelijke agglomeratie van Oudenaarde ten zuiden.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de traditionele landschappenkaart.

Het traditioneel landschap van het oostelijk deel van Iemig Leie-Schelde interfluvium bestaat uit een golvende topografie die het zicht in de valleien beperkt. Het lineaire groen dat aanwezig is in de valleien werkt structuurversterkend. De kernnederzettingen vormen structurerende beeldragers van de open ruimte, maar de lintbebouwing en veldverkavelingen zijn echter ruimtebegrenzend.⁹

⁹ Antrop M., 2002, *Traditionele landschappen Vlaanderen. Overzicht*, Vakgroep Geografie, Gent.

Figuur 16. Zicht op het traditionele landschap van de Vlaamse Ardennen: de vallei van de Zwalm (foto Hadewijch Pieters, 2017).

3.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving

3.2.1 Algemene historische situering van het plangebied

Het ontstaan van het dorp Mullem moet gezocht worden in de geografische ligging. Mullem is immers een valleidorp gelegen aan de Stampkot- of Molenbeek. Het betreft een vroeg-middeleeuwse bewoningssite die overeenstemt met de huidige dorpskern en waarbij koutergronden aansluiten. Ten zuiden van het dorp liggen iets meer drassige gronden.¹⁰

De parochie te Mullem zou in de Karolingische periode (8^e-10^e eeuw) kunnen ontstaan zijn, hoewel archeologische vondsten een oudere bewoning veronderstellen. Het dorp wordt voor het eerst vermeld in 877 als 'Molthem'. Daarna verschijnt het te boek als 'Mothem' in de 11^e eeuw en als 'Mulhem' in 1166. Volgens de toponymie gaat de naam terug op het Germaanse 'muldo' (mulle aarde) en 'haima' (woning) wat dus 'woning in de weke gronden' zou betekenen. 'Gehucht met de molen' is een andere mogelijke betekenis die aan 'muldo' gegeven wordt. Dit kan echter niet met zekerheid aangetoond worden, en de echte oorsprong van de naam zal altijd gehuld blijven in de nevelen der geschiedenis. Harde bewijzen bestaan er wel voor de aanwezigheid van een feodale omwalde motte, inclusief neerhof, die dienst deed als apanagegebied van de Heren van Mullem tijdens de

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121256>

middeleeuwen.¹¹ Ten noorden van deze motte bevindt zich de parochiekerk van Sint-Hilarius waarvan de eerste gegevens teruggaan op een charter van Lodewijk II, van 19 maart 877.

Figuur 17. Zicht op de Sint-Hilariuskerk te Mullem.¹²

Het blijft echter onduidelijk of deze kerk al dan niet later werd verbouwd en of er aanvankelijk een gebouw in vergankelijke materialen heeft gestaan. Wellicht was de kerk oorspronkelijk een bedehuis ten behoeve van de heer en zijn gevolg. De stichtingsdatum van de kerk is onbekend, maar wordt in de 12^e eeuw gesitueerd.¹³ Een weergave van hoe Mullem er in deze periode moet hebben uitgezien, vinden we terug op een gravure van A. Sanderus uit 1644 waarop de motte en de kerk worden weergegeven (cf. §3.2.3.1).

De verwijzing naar de watermolen kan in verband gebracht worden met de huidige Bekemolen, gelegen op zo'n 900 meter ten oosten van het projectgebied waar de N60 de Stampkotbeek kruist. Oorspronkelijk stond op deze site enkel een watermolen van de Heren van Mullem, die in 1250 al bestond en tot in de 18^e eeuw in heerlijk bezit bleef.¹⁴ Deze molen is de enige site in Vlaanderen waarop zich zowel een water- als een windmolen bevinden. Oorspronkelijk stond op deze site enkel een bovenslag-watermolen die in het midden van de 13^e eeuw vermeld wordt als eigendom van de Heer van Mullem. De molen bleef in heerlijk bezit tot in de 18^e eeuw.

¹¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/27722>

¹² Velghe J. & Rau H., 2006, *Archiefbeelden Oudenaarde en deelgemeenten, Uitgeverij Tempus, Oostakker*.

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/27715>

¹⁴ <http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=107>

In de 19^e eeuw vond men dat de watermolen geen voldoende rendement had zodat omstreeks 1840 een stoommachine geplaatst werd. De activiteit bestond in het malen van graan en het pletten van lijnzaad.¹⁵ De molen werd aangeduid als 'wateroliemolen op stoom'. In 1903 werd bij de watermolen een windmolen opgericht, met name een balie- of stellingmolen. Dit type molen wordt ook wel een 'bovenkruier' of 'hollander' genoemd omdat rond de romp een platform wordt aangebracht van waarop de molenaar de kap en de wieken in de meest gunstige windrichting kan draaien. De windmolen is echter niet gebouwd op een heuvel of molenberg waardoor hij eigenlijk nooit goed heeft gefunctioneerd.¹⁶ En na de Tweede Wereldoorlog viel de molen voorgoed stil, waarna de aftakeling begon.

Figuur 18. De Bekemolen en de Stampkot-/Molenbeek.¹⁷

Mullem behoorde tot de kasselrij Oudenaarde en was geen leengoed, maar een "allodium" of vrij eigengoed, wat betekent dat de heren hun goed van niemand in leen gekregen hadden en er dus volledig bezitter van waren, waardoor ze ook alle vormen van justitie en bestuur konden uitoefenen. De heerlijkheid is steeds in handen geweest van de eerste heren 'van Mullem' tot ze in 1326 overging naar de familie Cabilau van wie meerdere burgemeester werden van de stad Oudenaarde. Zo stond in 1580 een zekere Frans Cabilau aan het hoofd van een calvinistisch stadsbestuur in Oudenaarde.¹⁸ In 1617 kwam het goed door overerving bij de familie

¹⁵ <http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=107>

¹⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135393>

¹⁷ <http://www.bekemolen.be/nl/evenementen>

¹⁸ Lachaert, P.-J. (red.), 2008, *Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer*, Davidsfonds Uitgeverij, Leuven, p. 26.

le Poyvre, die een hoofdrol speelde in Oudenaarde als burgemeesters en burggraven. Langs een zijlijn van dit geslacht belandde Mullem in 1816 bij de baronnen de Nève de Roden; in 1847 bij de familie Wargny en via de familie Van Oost naar de baron de Gerlache de Gomery. Deze baron was van 1952 tot 1970 burgemeester en werd opgevolgd door Mevr. de Gerlache de Gomery van 1970 tot 1977 (die tevens eigenares is van de villa die zich nu binnen de omwalde motte bevindt).¹⁹

Het dorp is steeds een erg rurale gemeenschap geweest, waarbij de feitelijke bewoning zich in hoofdzaak ten zuid(oost)en van de oude dorpskom van Mullem situeert. Vanuit de oude dorpskom loopt de Mullemstraat in zuidelijke richting, de helling op.

Figuur 19. Zicht op de Mullemstraat voor 1977. Rechts is het oude schoolgebouwtje te zien en de bijhorende schoolmeesterwoning.²⁰

Van hieruit vertrekken verschillende straten in oostelijke richting, die heden ten dage alle Vaddenhoek genoemd worden. Het is langs deze Vaddenhoek dat de bewoning zich geconcentreerd heeft.

Naast landbouw kende de lijnwaadindustrie een enorme bloei in de 17^e-18^e eeuw, mede dankzij de aanleg van de nieuwe weg Gent-Oudenaarde/N60 (1771), die de marktproductie bevorderde. Sinds de omschakelingen en de schaalvergroting in de landbouw vanaf het einde van de 19^e eeuw is de bevolking echter sterk terug gelopen.

¹⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121256>

²⁰ Velghe J. & Rau H., 2006, *Archiefbeelden Oudenaarde en deelgemeenten*, Uitgeverij Tempus, Oostakker.

3.2.2 Slag bij Oudenaarde (1708)

Tijdens de Spaanse Successieoorlog (1701-1714) werden verschillende confrontaties uitgevochten tussen de legers van Frankrijk (dat aanspraak maakte op de kroon van Spanje) enerzijds en deze van Groot-Brittannië, de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, de Oostenrijkse Habsburgers en hun bondgenoten anderzijds. Ook het dorp Mullem ontsnapte niet aan het oorlogsgeweld.

Toen de Spaanse koning Karel II in 1700 overleed zonder troonopvolger, kwam het Spaanse rijk in handen van Filips van Anjou, kleinzoon van de Franse koning Lodewijk XIV. Hierdoor ontstond in Europa een grote politieke crisis: de andere grootmachten vreesden immers het ontstaan van een Frans-Spaanse Europese supermacht. Het treffen bij Oudenaarde op 11 juli 1708 was één van de belangrijkste veldslagen waarbij bijna 180.000 soldaten in de omgeving van Mullem, Huise, Heurne en Eine tegenover elkaar stonden. Duizenden soldaten kwamen om in de veldslag op de kouters van de Oudenaardse deelgemeenten. Lodewijk XIV, de Zonnekoning, leed een zware nederlaag terwijl de hertog van Marlborough, de Engelse veldheer, triomfeerde.

Het landschap speelde een belangrijke rol bij het verloop van de slag. In het gesloten landschap nabij de beken (Leedsebeek, Rooigembeek en meer naar het zuiden de Marollebeek en de Diepenbeek) met de vele haag- en boskanten verliep het gevecht heel chaotisch. Daarentegen fungeerden de rug van de Rooigemkouter en de hoge rug van Den Ast in Mullem dan weer als uitzichtpunten voor de Franse troepen.

Het projectgebied situeert zich aan de oostelijke rand van de troepenbeweging, waar het optrekkende Franse leger en dat van de geallieerden elkaar het vuur aan de schenen legden. Hieronder worden de troepenbewegingen en losse veldslagen van de Slag bij Oudenaarde beschreven in functie van hun relatie tot het projectgebied.²¹ Een volledige beschrijving van de veldslag zou ons immers te ver afleiden en behoort zeker niet tot het onderzoeksdoel van deze archeologienota. Voor een volledig overzicht van de veldslag wordt dan ook verwezen naar de bestaande literatuur en de reeds gepubliceerde onderzoeksrapporten, waarvan een aantal terug te vinden is in de bibliografie.

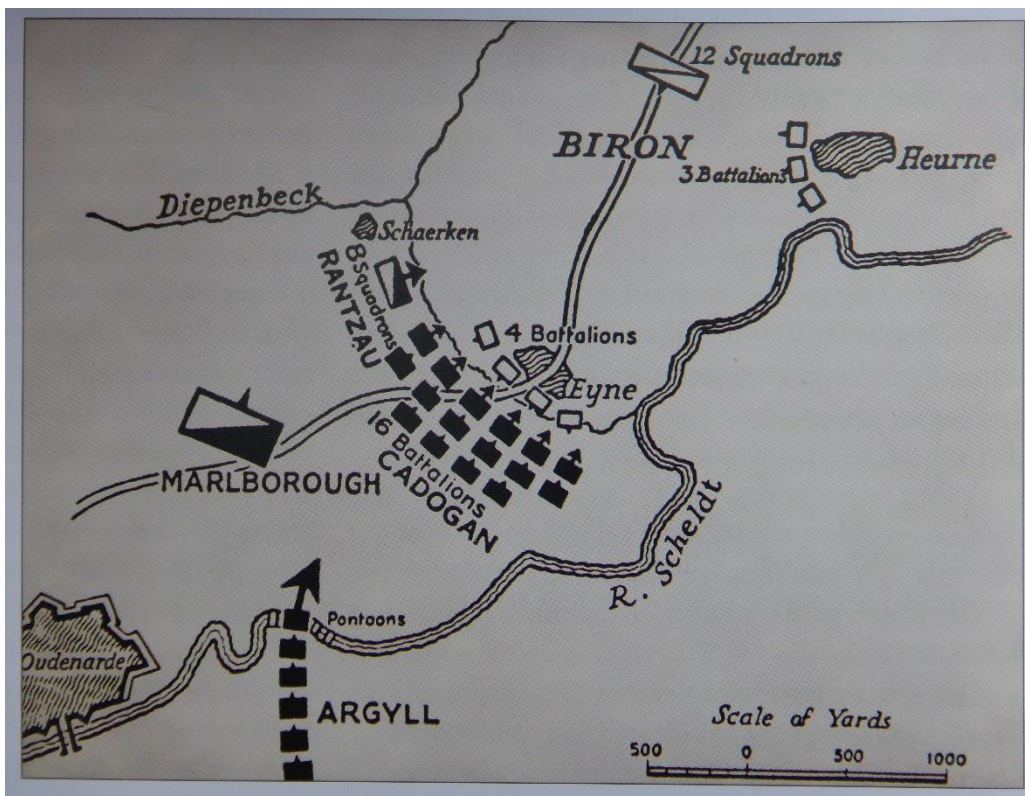
²¹ Foard G. e.a., 2012, *Een archeologische evaluatie en waardering van het slagveld van Oudenaarde 1708 (Oudenaarde, Provincie Oost-Vlaanderen)*, Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting, Oudenaarde.

Figuur 20. Schilderij met de Slag bij Oudenaarde.²² De lussen van de Schelde zijn hier zeer nauwkeurig afgebeeld.

Een deel van het Franse leger, onder leiding van Vendôme, bevindt zich, in de nacht van 10 op 11 juli 1708 ter hoogte van Gent waar ze drie bruggen bouwen over de Schelde. Tegen de ochtend slaagt de linkervleugel van het Franse leger erin de rivier over te steken. Ze krijgen de orders om kamp op te slaan “gericht op Oudenaarde” naast Gavere. Ondertussen bevindt een geallieerd detachement, bestaande uit infanterie onder leiding van Cadogan en cavalerie onder leiding van Rantzau zich ter hoogte van de Schelde nabij Oudenaarde. Deze laatste neemt een positie in op het open terrein ten noorden van Bevere, de Bevere Couter. Cadogan start met de bouw van extra bruggen over de Schelde om de optrekkende eenheden onder leiding van Marlborough, Eugenius en Natzmer (die hij tot spoed aanmaant) snel te kunnen overzetten. Wanneer de pontonbruggen klaar zijn, trekt Cadogan verder op in oostelijke richting, naar Eine met de cavalerie van Rantzau op de linkervleugel. Deze laatste wordt geconfronteerd met foeragerende Franse cavalerie onder leiding van Biron waardoor schermutselingen uitbreken.

²² <http://www.mou-oudenaarde.be/collectie-indekijker-11.html>

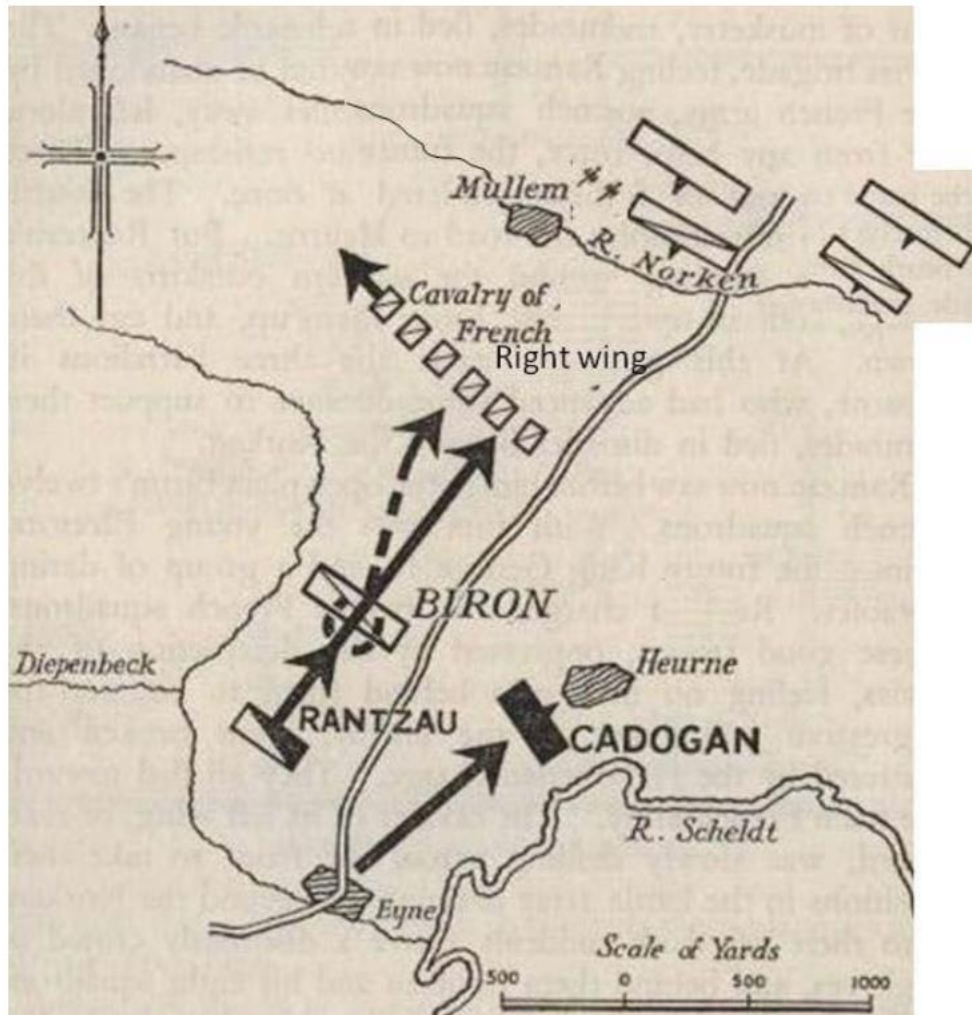

Figuur 21. De situatie tussen 14u00 en 15u00: Cadogan bouwde een bruggenhoofd uit op de Schelde en verdreef de Franse troepen onder leiding van Biron uit het dorpscentrum van Eine.²³ Een belangrijke fout in de tekening is dat de Marollebeek in feite door Eine stroomt.

De Franse troepen worden gedwongen te vluchten, maar halen al snel versterking waardoor er een nieuwe aanval wordt gestart. Biron realiseert zich dat het volledige geallieerde leger ondertussen de Schelde heeft overgestoken en stuurt boodschappers naar het Franse opperbevel. Vendôme krijgt de opdracht op te trekken naar de positie van Biron. Ondertussen arriveert de Franse linkervleugel onder leiding van Du Rozel die zich opstelt op de hoogten ten noordoosten van het gehucht Mullem, terwijl de geallieerden verschillende batterijen kanonnen inzetten op de linkerflank van Cadogan. Één van deze batterijen wordt later in de middag verplaatst naar een veld langs de weg die leidt naar Herlegem, nabij de hoeve Craeneveld. Vendôme komt vervolgens aan ten oosten van Mullem, via de weg van Oudenaarde naar Gent, om Biron te versterken. Het gerucht doet echter de ronde dat het gebied tussen hem en de geallieerde troepen (dus ten noorden van Eine) te moerassig is voor een aanval, waardoor hij zich gedwongen ziet op te rukken in westelijke richting, naar Rooigem. Kort na deze onverwachte wending, slaagt de geallieerde cavalerie er wel degelijk in om zich in dit gebied op te stellen, waarna de Franse bevelhebbers al snel hun vergissing inzien: de oprukkende eskaders van

²³ Churchill, W.S., 1936, *Marlborough. His life and times*, University of Chicago Press, Londen.

Cadogan en Rantzau jagen de Franse troepen onder leiding van Biron op de vlucht in de richting van de Rooigembeek, waar de rechtervleugel van de Franse troepen onder leiding van de hertog van Bourgondië reeds staat opgesteld. Dit deel van de strijd dient gesitueerd te worden ter hoogte van/vlakbij het projectgebied.

Figuur 22. Aangepaste versie van de kaart van Churchill die de aanval van Rantzau voorstelt.²⁴

Rantzau slaagt erin heel wat verwarring te zaaien alvorens hij zelf wordt gedwongen zich terug te trekken onder druk van de oprukkende Franse eskaders van Grimaldi en de Franse kanonnen die stonden opgesteld tussen Mullem en de Gentse weg bij Den Ast.

²⁴ Foard G. e.a., 2012, Een archeologische evaluatie en waardering van het slagveld van Oudenaarde 1708 (Oudenaarde, Provincie Oost-Vlaanderen), Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting, Oudenaarde.

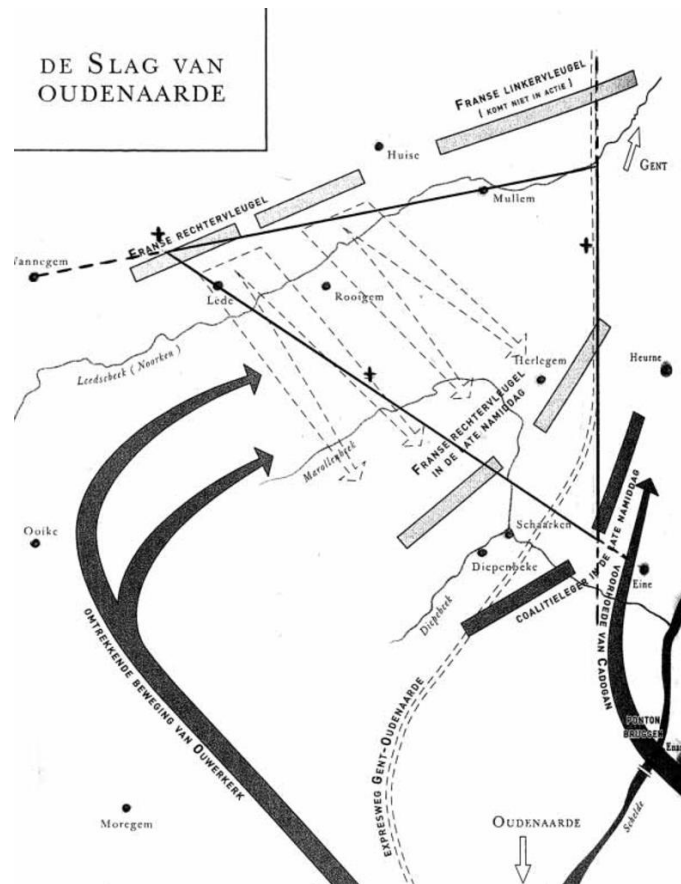
Het vervolg van de slag speelt zich in hoofdzaak af rondom het gehucht Herlegem, nabij de hoeve Craeneveld en ten westen hiervan, tussen de Marollebeek en de Molenbeek. Deze zone staat tevens aangeduid op de kaart van Ferraris.

Het Franse leger had ongetwijfeld de bovenhand kunnen halen, maar door tactische blunders en een slechte verstandhouding tussen de twee bevelhebbers werden de kansen roemloos verspeeld. Bijgevolg moesten de troepen zich tegen de avond terugtrekken in de richting van Gent.²⁵ De Slag bij Oudenaarde is echter ver van beslissend geweest in het volledige conflict, maar heeft wel zijn sporen achtergelaten in het landschap rond Mullem. Ter nagedachtenis werd een aantal kleine kapelletjes opgetrokken, waarvan er nog drie bewaard zijn gebleven. Het betreft de zogenaamde 'Doodemankapel' langs de rijksweg Oudenaarde-Gent/N60 (op zo'n 400 meter ten noorden van het projectgebied); de voormalige Sint-Jozefkapel, thans het Onze-Lieve-Vrouwekapelletje, gelegen aan de Huisepontweg te Kruishoutem op 3,3 kilometer ten noordwesten van het projectgebied (en vastgesteld als bouwkundig erfgoed, cf. §3.3.1); en een naamloos kapelletje dat gelegen is aan de kasseiweg Doorn te Eine.²⁶ Deze zogenaamde officierskapelletjes zouden volgens sommige auteurs het terrein afbakenen waarbinnen de Slag bij Oudenaarde zich heeft afgespeeld.²⁷

²⁵ <http://www.rafvanderdonckt.be/oudenaarde11071708.htm>

²⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121256>

²⁷ Gevaert M., 2007, *Slagveld van Europa. Duizend jaar oorlog in de Zuidelijke Nederlanden, Globe, Roeselare.*

Figuur 23. Schematische voorstelling van de Slag bij Oudenaarde met aanduiding van de officierskapelletjes.²⁸

3.2.3 Relevante historische kaarten en plannen

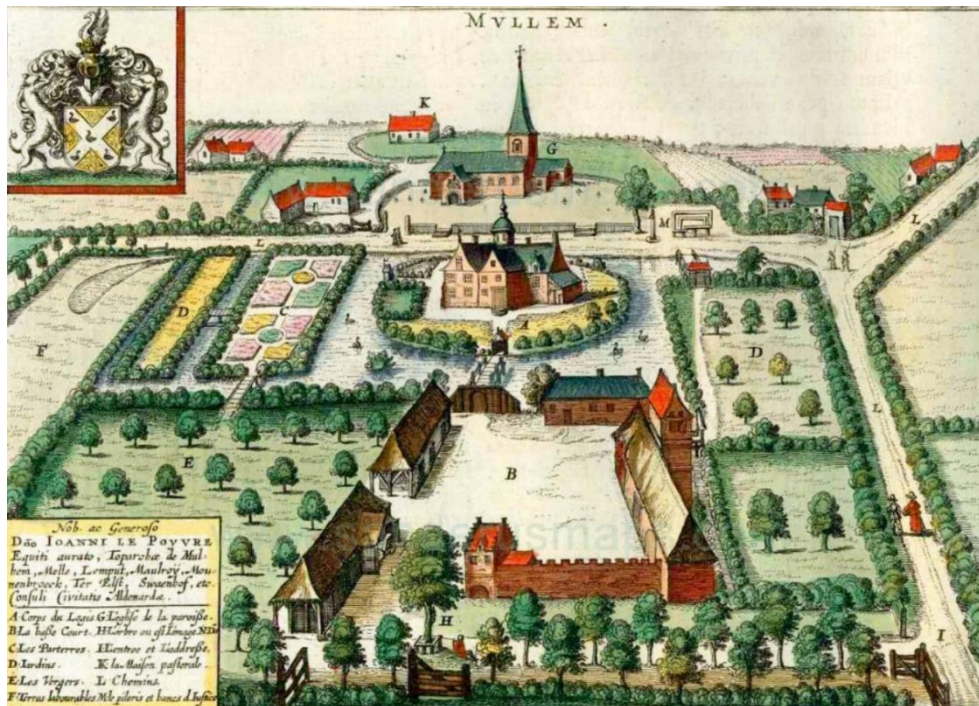
Om de archeologische waarde van het onderzoeksgebied in te schatten wordt in onderstaand hoofdstuk historisch kaartenmateriaal onderzocht.

3.2.3.1 Gravure van Blaeu (1649)

Het oudste beschikbare kaartenmateriaal voor het dorp Mullem dateert uit de 17^e eeuw (kaart van Willem Blaeu, 1^e helft 17^e eeuw²⁹). Deze gravure geeft echter alleen de oudste dorpskom, bestaande uit de feodale motte en de Sint-Hilariuskerk, weer. Het projectgebied zelf staat niet aangegeven op deze kaart, wat mogelijks een aanduiding is voor het feit dat er nog geen sprake van bewoning was op de kouters rond de Vaddenhoek.

²⁸ <http://www.hultheim.be/index.php/kruishoutemse-curiosa/12-kruishoutemse-kronieken/2008/68-de-kapellekensbaan-en-de-slag-van-oudenaarde>

²⁹ <https://www.sanderusmaps.com/detail.cfm?c=14009>

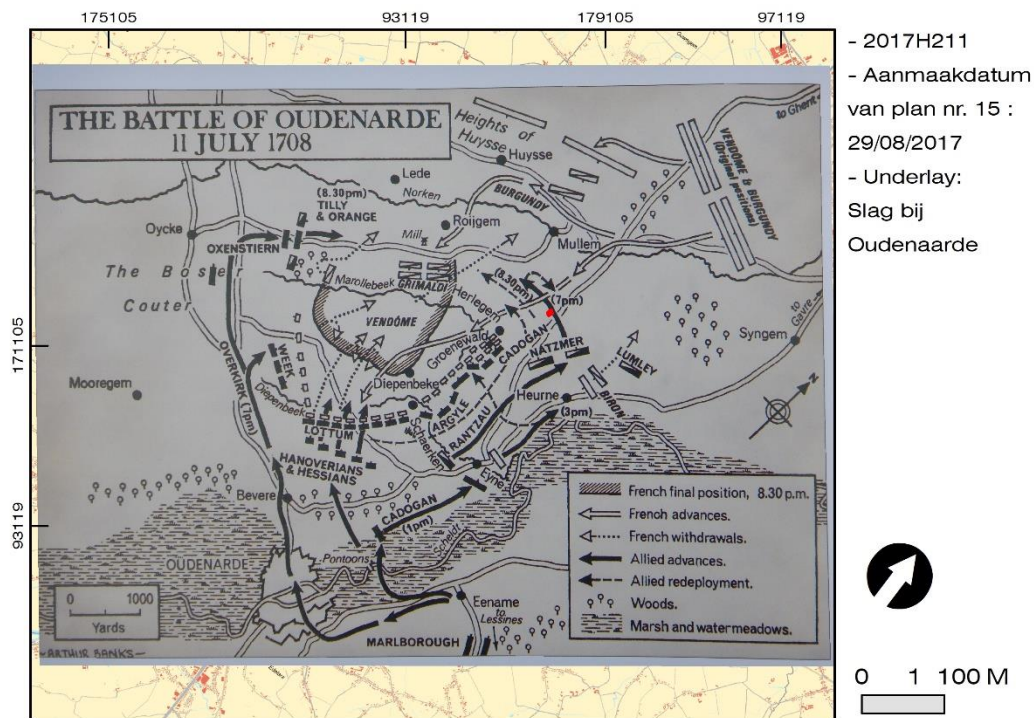
Figuur 24. Gravure van de oude dorpskom van Mullem door Blaeu.

3.2.3.2 Slag bij Oudenaarde (1708)

38

Het kaartmateriaal dat werd opgesteld naar aanleiding van de Slag bij Oudenaarde in 1708 toont het projectgebied niet in detail en laat enkel toe uitspraken te doen omtrent de al of niet aanwezigheid van troepenbewegingen binnen het terrein.

De eerste kaart geeft een samenvatting van de strijd in de namiddag. De Franse troepen die de Schelde zijn overgestoken nabij Gent zijn reeds doorgetrokken naar de Diepenbeek waar ze de confrontatie aangaan met de geallieerden die vanuit zuidelijke richting de Schelde hebben overgestoken. Een deel van die geallieerde troepen hebben een oostelijke omhaal gemaakt om de Franse troepen die onder leiding van Biron de Schelde hebben overgestoken nabij Gavere terug te dringen. Daarna zijn ze vertrokken in de richting van Rooigem. Daar hebben de Franse troepen zich opgesteld rondom de molen.

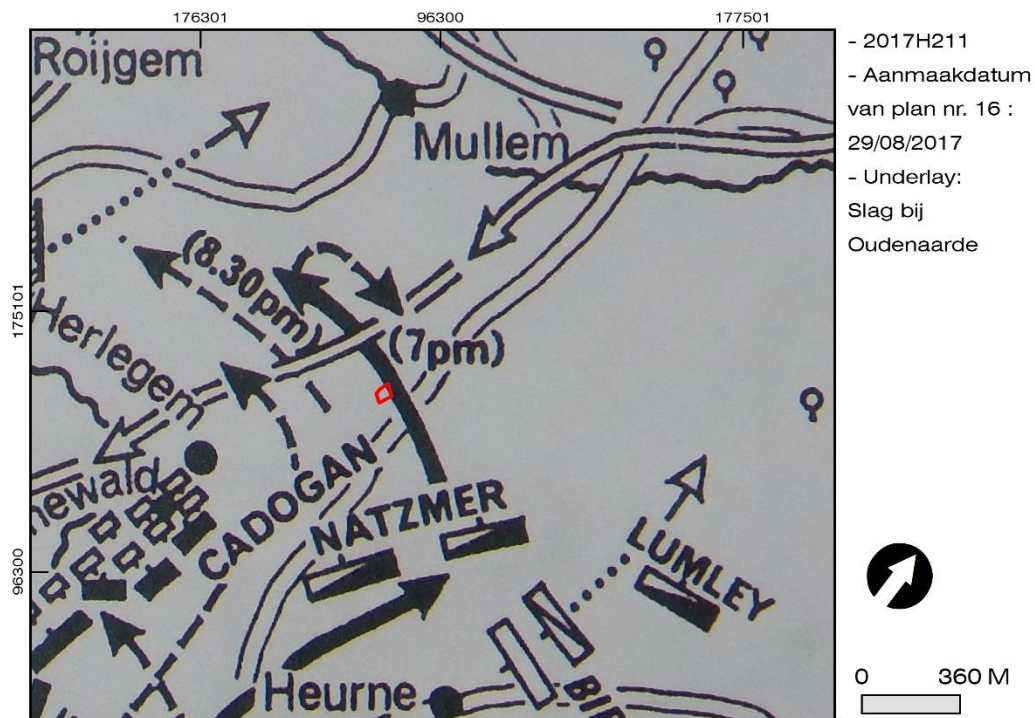

Figuur 25. Situering van het projectgebied op een kaart van de Slag bij Oudenaarde op 11 juli 1708.³⁰

Onderstaande kaart betreft een detailweergave van bovenstaande en toont de situering van het projectgebied binnen deze slag. De kaart maakt duidelijk dat de geallieerde troepen tijdens het optrekken naar de molen van Rooigem langs het projectgebied gepasseerd zijn.

De interpretatie van het kaartmateriaal dient met enige voorzichtigheid te gebeuren, aangezien het niet evident is om deze kaarten nauwkeurig te georefereren. Bovendien moet rekening gehouden worden met het feit dat het beschikbare kaartmateriaal een subjectieve weergave betreft van wat er zich heeft afgespeeld en dat een fout snel gemaakt is. In ieder geval kan met zekerheid gesteld worden dat het projectgebied zich op de oostelijke rand van het strijdtonaal gelegen was en dat er een grote kans bestaat dat dit een impact heeft gehad op het terrein.

³⁰ Chandler, D., 2003, *Marlborough as Military Commander*, Spellmount Classics, Staplehurst.

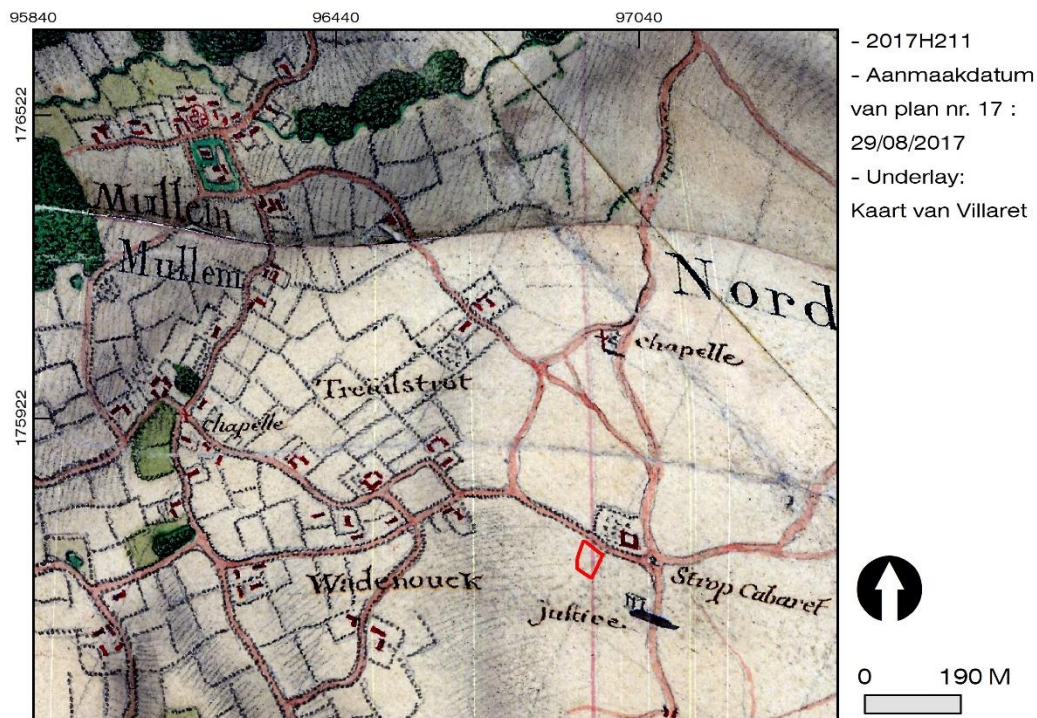

Figuur 26. Situering van het projectgebied op een kaart van de Slag bij Oudenaarde op 11 juli 1708 (detail).³¹

3.2.3.3 Kaart van Villaret (1745-1748)

Een eerste duidelijke weergave van het projectgebied vinden we terug op de Villaretkaart uit 1745-1748. Ten noordoosten van het projectgebied wordt de oude dorpskom van Mullem duidelijk afgebeeld, met name de feodale motte (inclusief neerhof) en, ten noorden hiervan, de Sint-Hilariuskerk en de bijhorende pastorie. Ten zuidoosten hiervan is de straat Vaddenhoek (Wadenouck) zichtbaar waarrond zich reeds enkele huizen bevinden. De nabije omgeving van het projectgebied is nog onbebouwd. Aan de overkant van de straat is wel al een café gevestigd: het 'Strop cabaret' met bijhorende landbouwgrond aan de westkant ervan; en ten zuiden van het projectgebied staat een galg (justice) afgebeeld. Ten noorden van het projectgebied, langs de 'Grand chemin d'Oudenaerde à Gand' staat tevens een kapelletje afgebeeld, dat overeenkomt met het 'Doodemankapelletje' dat werd opgericht naar aanleiding van de Slag bij Oudenaarde (cf. §3.2.1). Tot slot kan nog vermeld worden dat de lichtgrijze arcering ten westen van het projectgebied wijst op een lichte helling. Zoals de kaart aangeeft bevindt het projectgebied zelf zich op vrij egaal terrein.

³¹ Chandler, D., 2003, *Marlborough as Military Commander*, Spellmount Classics, Staplehurst.

Figuur 27. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret.

3.2.3.4 Atlas van Ferraris (1777)

De kaart van Ferraris toont eveneens de oude dorpskom van Mullem. De feodale motte wordt aangeduid met de term 'château'. Ten noorden hiervan zijn de kerk en het omliggende kerkhof zichtbaar, met bewoning aan weerszijden. Langs de straat Vaddenhoek is de bewoning duidelijk toegenomen, en er is nu ook al sprake van bewoning nabij het projectgebied: het betreft een alleenstaande hoeve omringd met een hagenrij. Het 'Stroope Cabaret' staat ook op deze kaart afgebeeld, weliswaar met iets meer detail. Ook de bijhorende landbouwgrond staat duidelijk weergegeven. Ten oosten van het projectgebied staat het kapelletje langs de Chemin d'Audenarde à Gand aangeduid als 'Chapelle den dootman', en ook de galg, ten zuiden van het projectgebied, wordt aangegeven. Tot slot is ook de Bekemolen zichtbaar, op de kruising van de Molenbeek en de N60. Op het domein rondom de Bekemolen ligt een aantal molenvijvers die vroeger dienst deden als spaarbekken voor de molen.³²

Het projectgebied zelf is in gebruik als landbouwgrond. Ook hier staat, ten westen van het projectgebied, een lichte helling weergegeven. Zoals het hoogteprofiel van het interfluvium aangeeft, bevindt het projectgebied zich op een iets hoger gelegen donk in het landschap. De hellingen die op het historisch kaartmateriaal worden

³² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135393>

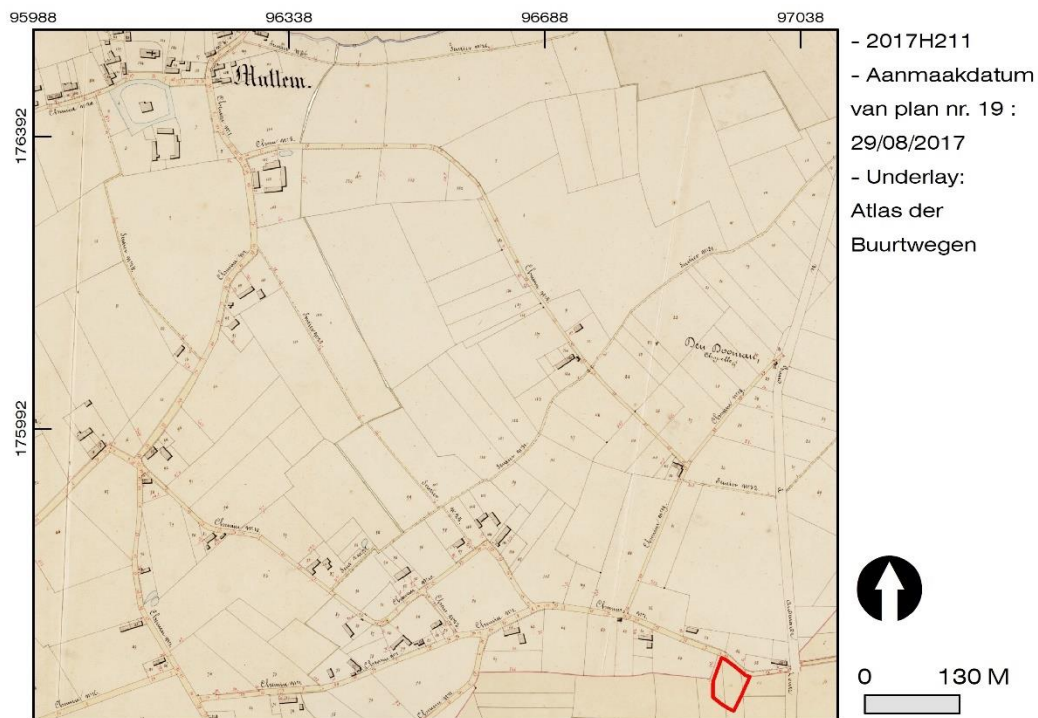
aangegeven, wijzen vermoedelijk op deze (kleine) hoogteverschillen in het landschap.

Figuur 28. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.2.3.5 Atlas der Buurtwegen (1840)

Op de Atlas der Buurtwegen staat het gehucht Mullem, ten noordwesten van het projectgebied, duidelijk weergegeven rondom de motte en de Sint-Hilariuskerk. De Vaddenhoek wordt aangeduid onder verschillende benamingen: Chemin n° 5, n° 19 en n° 1. Het projectgebied bevindt zich ter hoogte van de Chemin n° 1. De galg ten zuiden van het projectgebied is verdwenen; en het cabaret staat enkel nog aangegeven als een alleenstaand gebouw, zonder benaming. Het kapelletje staat wel nog aangeduid als 'Chapelle Den Dooman'. Binnen het projectgebied is sprake van perceelsindeling die zijn sporen heeft nagelaten in het landschap (cf. §3.1.1.1). Over het landgebruik van het projectgebied kunnen -op basis van dit kaartenmateriaal- geen uitspraken gedaan worden. Ook worden op deze kaart geen topografische aanduidingen weergegeven. Wel kan aangegeven worden dat het gebied nog steeds onbebouwd is.

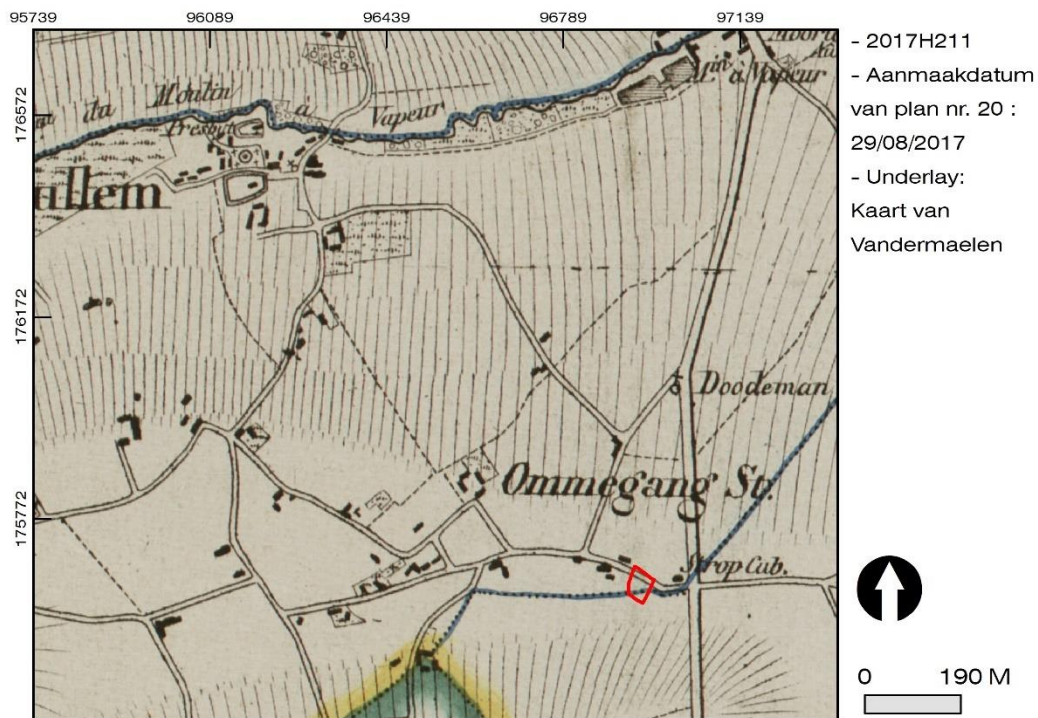

Figuur 29. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.2.3.6 Vandermaelen kaarten (1846-1854)

Op het kaartmateriaal is een kleine verschuiving zichtbaar: in realiteit ligt het projectgebied iets meer naar het oosten, net ter hoogte van de knik in de straat Vaddenhoek. De verschuiving is tevens zichtbaar doordat de blauwe lijn, die de grenzen tussen de verschillende deelgemeenten van Oudenaarde weergeeft, door het projectgebied loopt terwijl deze in werkelijkheid ten noord(west)en van het projectgebied ligt (waardoor het projectgebied behoort tot Heurne in plaats van tot Mullem, cf. §3.1.1.1).

De kaart van Vandermaelen geeft een gelijkaardige situatie weer. De topografische aanduidingen op het kaartmateriaal geven duidelijk weer dat de oude dorpskom van Mullem zich in de vallei van de Molenbeek (Ruisseau du Moulin à Vapeur) bevindt. Het opper- en neerhof bevinden zich aan het begin van de opwaartse helling. De Vaddenhoek volgt deze helling naar het zuiden, waar het landschap een soort plateau vormt om vervolgens licht te dalen in zuidelijke richting (cf. §3.1.1.1). Het projectgebied bevindt zich op dit plateau, net als het 'strop Cabaret' dat op deze kaart wel wordt afgebeeld. Ook de 'Doodeman Kapel' staat weergegeven, ten noorden van het projectgebied; net als de Bekemolen op de kruising van de N60 met de Molenbeek, en de bijhorende molenvijvers.

Figuur 30. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.2.3.7 Popp-kaarten (1842-1879)

De kaart van Popp geeft een gelijkaardige situatie weer als op het hierboven besproken kaartmateriaal. De afgebeelde perceelsindeling is dezelfde als deze op de Atlas der Buurtwegen. Een groot verschil is wel de benaming van de straten. In tegenstelling tot het overige kaartmateriaal waar verschillende straten Vaddenhoek worden genoemd, krijgen deze hier allemaal een andere benaming: de straat die vanuit de oude dorpskom van Mullem vertrekt, noemt nog steeds 'Vadenhoekweg'. De verbinding die deze straat maakt tussen de N60 en de straat van het projectgebied wordt de 'Dooman Straet', hiermee verwijzend naar 'Den Dooman Chapelle' die op de hoek van deze straat met de N60 gelegen is. De straat waar het projectgebied gelegen is, staat aangeduid als 'Wal Straet'. Heel lichtkleurig aangeduid is de grens tussen Mullem en Heurne, aan de noordwestelijke hoek van het projectgebied.

Figuur 31. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.2.3.8 Topografische kaart van België (1969)

De situatie blijft grotendeels ongewijzigd tot op de dag van vandaag. Er doet zich enkel nog een kleine wijziging voor tussen 1939 en 1969. De topografische kaart van België uit 1969 toont immers een landwegje aan de noordwestelijke hoek van het projectgebied (die bovendien overeenkomt met de grens tussen Mullem en Heurne). Het betreft een landwegje dat tot op heden aanwezig is in het landschap.

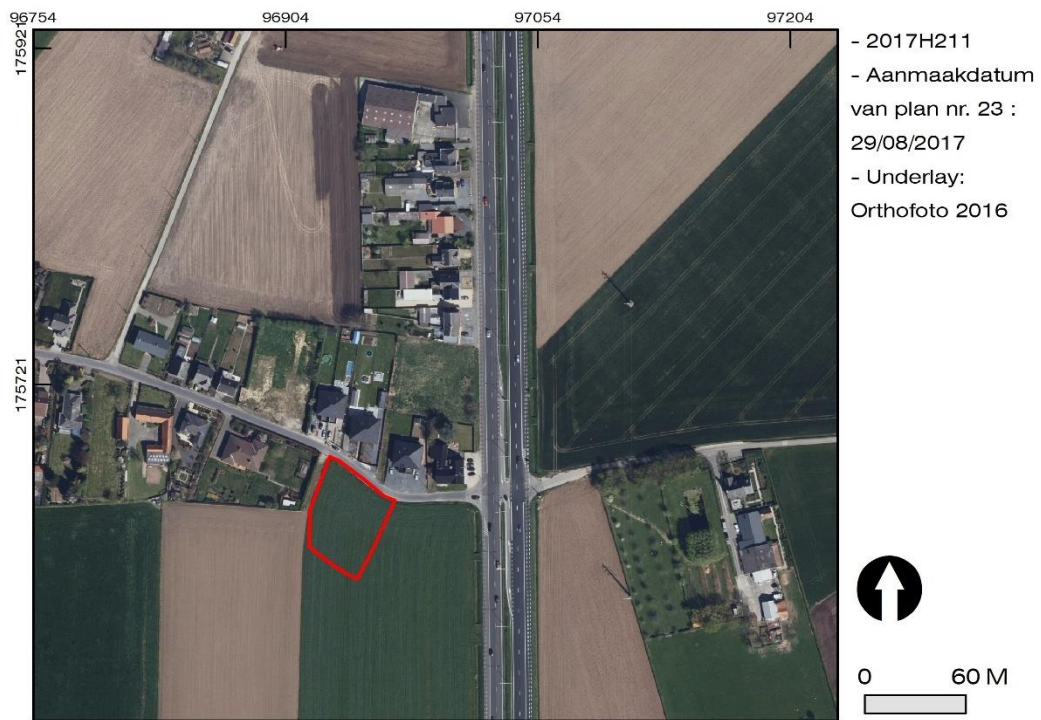

Figuur 32. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van België uit 1969.

3.2.4 Relevante luchtfoto's

Om zicht te krijgen op de meest recente evolutie van het projectgebied, kan een beroep gedaan worden op luchtfoto's, die vanaf 1971 beschikbaar en publiek toegankelijk zijn. Aangezien de situatie ongewijzigd blijft, beperken we ons hier tot de meest recente luchtfoto, met name deze uit de winter van 2016.

Het projectgebied bevindt zich aan de zuidelijke zijde van de Vaddenhoek, nabij de kruising met de N60. In het westen is het hierboven besproken landwegje zichtbaar. De foto toont duidelijk aan dat het projectgebied slechts de noordwestelijke hoek van een groter perceel betreft, dat volledig in gebruik is als landbouwgrond. Zoals eerder aangegeven kan dit verklaard worden door de bestemming van de gronden die is vastgelegd in het gewestplan (cf. §2.1).

Figuur 33. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 2016.

3.3 Archeologische situering van het onderzochte gebied

3.3.1 CAI en belendende elementen met erfgoedwaarde

Binnen of belendend aan het onderzoeksgebied zijn geen archeologische sites gekend. Ook in de nabije omgeving van het projectgebied blijkt nog maar weinig archeologisch onderzoek te zijn uitgevoerd.

Figuur 34. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante CAI-meldingen ten opzichte van het onderzoeksgebied (groene polygoon).

De meest nabij gelegen CAI-melding bevindt zich op 800 meter ten noorden van het projectgebied. Deze CAI Locatie (ID 500488) betreft een concentratie dakpanfragmenten die werd aangetroffen tijdens veldprospectie in 1974, op een terrein gelegen op de oostelijke oever van de Stampkotbeek. Het bouwmetaal kan gedateerd worden in de Romeinse periode.³³ Op de noordelijke oever van de Stampkotbeek werd dan weer een concentratie lithisch metaal (ID 156438) aangetroffen, eveneens tijdens veldprospectie. Deze kan onderverdeeld worden in twee fasen, met name een eerste fase in de jaren '50, en een tweede die werd uitgevoerd in 1985. Het vondstensemble bestaat uit 20 schrabbers, 1 bek/boor, 16 geretoucheerde afslagen, 15 kernen, 1 driehoekige pijlpunt, 176 afslagproducten, 3 geretoucheerde klingen, 2 gepolijste bijlen, 1 afgeknot artefact en tot slot 62 onbepaalde artefacten. Een fragment van een vuistbijl en een kernfragment van afslagnegatieven kunnen in het midden-paleolithicum gedateerd worden. De

³³ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/500488>

overige vondsten kunnen, op basis van het voorkomen van onder andere dwarspijlen en gepolijste bijlen, in het midden-neolithicum geplaatst worden.³⁴

Net ten westen van deze vindplaatsen bevindt zich, weliswaar enkel op de zuidelijke oever van de Stampkotbeek, de oude dorpskom van Mullem. Het betreft een beschermd cultuurhistorisch landschap (ID 10055)³⁵ dat tevens is opgenomen in de inventaris bouwkundig erfgoed (ID 301303). De organisch opgebouwde dorpskom getuigt van een eenvoudige maar duidelijk gestructureerde gemeenschap, die gegroeid is naast een voormalige feodale motte (CAI 503501) waar het zogenaamde kasteeltje (ID 27722) staat en rond de 12°-eeuwse Romaanse Sint-Hilariuskerk (ID 27715) en gevormd door de pastorie (ID 27719), typische plattelandswoningen en kleine hoeven, een dorpsherberg (ID 27723) en de 19°-eeuwse schoolmeesterwoning (ID 27716). De gebruikte kleur waarmee de muren zijn gekaleid, het Mullems geel, verwijst naar het heerlijke verleden.³⁶ Ter hoogte van de Sint-Hilariuskerk werd reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd (CAI 501164). Hierbij werden 3 pre-romaanse graven aangetroffen, waarvan één was opgebouwd uit baksteen met een bepleisterde binnenwand. Deze graven dateren vermoedelijk van voor de bouw van de kerk. Tevens kan nog melding gemaakt worden van een Karolingische denarius die werd aangetroffen in de fundamente van de noordmuur van het koor en van een concentratie aardewerk die in de middeleeuwen gedateerd kan worden. Ze kunnen uiteraard in verband gebracht worden met de vroegmiddeleeuwse ontstaansgeschiedenis van het gehucht Mullem.

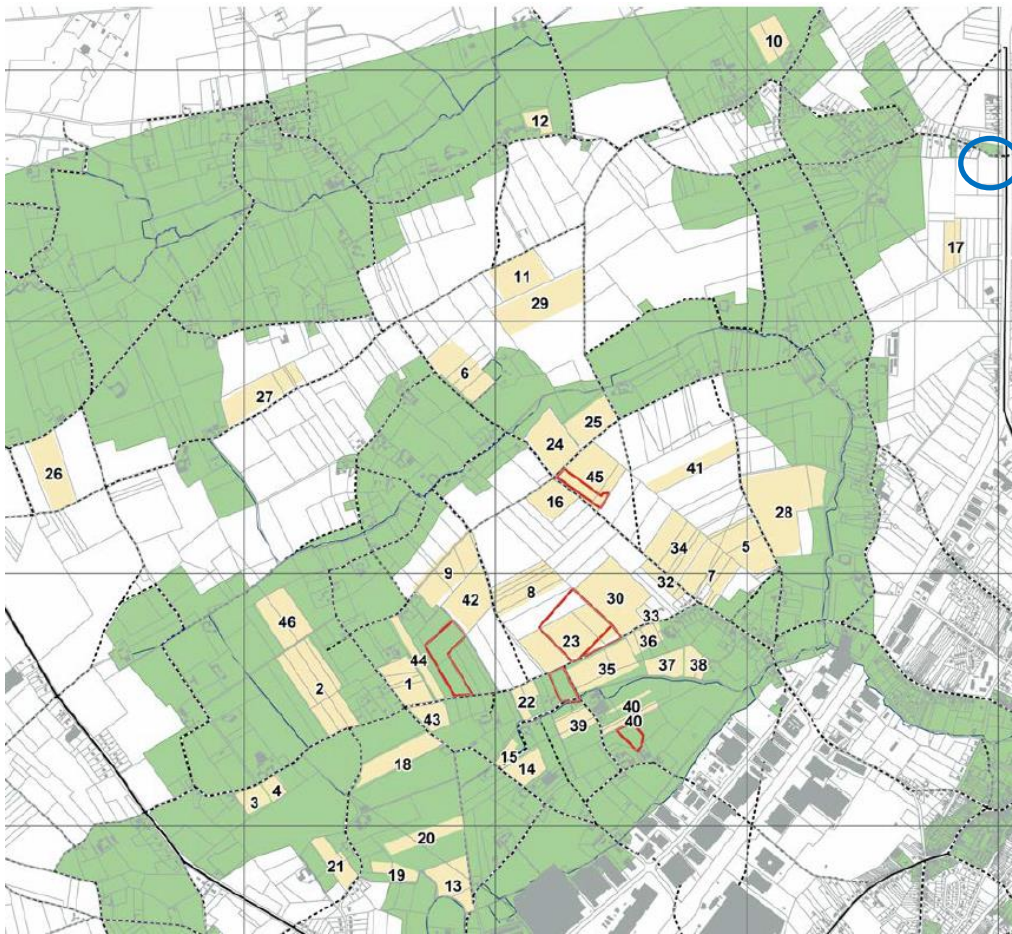
Tot slot kan nog melding gemaakt worden van CAI Locatie 151083³⁷, gelegen op twee kilometer ten zuidwesten van het projectgebied. Het hier uitgevoerde archeologisch onderzoek betreft een prospectie door middel van metaaldetectie door het Battlefield Trust survey team en het Ename Expertise Centrum. Het rapport hiervan werd hoger reeds aangehaald, bij de beschrijving van de voor het projectgebied relevante speermomenten van de Slag bij Oudenaarde (cf. §3.2.2). Tijdens de veldprospectie werden 61 loden kogels en nog eens 6 mogelijke kogels aangetroffen. Deze melding maakt deel uit van een groter geheel waarvan het onderzoeksgebied van de veldprospecties (in 2007 en 2011) op onderstaande kaart is aangeduid.

³⁴ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/156438>

³⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10055>

³⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/301303>

³⁷ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/151083>

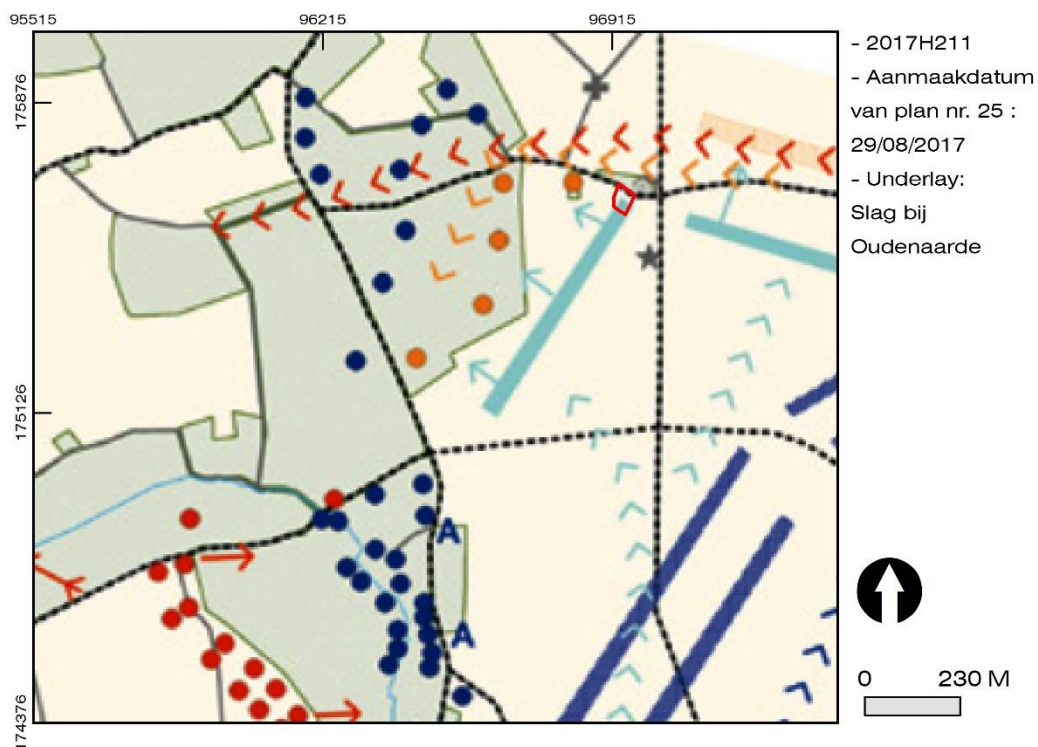

Figuur 35. Situering van de onderzochte percelen in 2007 en 2011 met de CAI Locatie in het rood aangeduid. Het projectgebied van de Vaddenhoek staat aangeduid in het blauw.³⁸

Binnen dit groter geheel werden niet alleen musketkogels aangetroffen, maar ook fragmenten metaal die duidelijk in verband gebracht kunnen worden met de gebruikte wapens en klederdracht.

Naar aanleiding van deze grootschalige prospectiecampaagne werd een kaart opgesteld waarop alle troepenbewegingen en confrontaties binnen de Slag bij Oudenaarde werden aangeduid. De troepen van het Franse leger werden aangeduid in rood, deze van de geallieerde in het blauw. Op basis van deze kaart kan met zekerheid gesteld worden dat het projectgebied gelegen is binnen het strijdgewoel van de Slag bij Oudenaarde.

³⁸ Foard G. e.a., 2012, *Een archeologische evaluatie en waardering van het slagveld van Oudenaarde 1708 (Oudenaarde, Provincie Oost-Vlaanderen), Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting, Oudenaarde.*

Figuur 36. Samenvatting van de Slag bij Oudenaarde.³⁹

Er kan worden besloten dat de reeds gekende archeologische data voor het onderzoeksgebied geen uitsluitel kunnen bieden over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed. De bestaande indicatoren geven de indruk dat de kans groot is dat er menselijke activiteiten binnen het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden. Dit kan worden verfijnd naar een waarschijnlijkheid op activiteiten in de Romeinse periode en de middeleeuwen. De exacte toedracht van deze activiteiten is echter geheel in onduidelijkheid gehuld. Het is wel duidelijk geworden dat er een grote kans bestaat op het aantreffen van restanten die gerelateerd zijn aan de Slag bij Oudenaarde in 1708.

³⁹ <http://www.enamecenter.org/EEC2013/shadowboxpaginas-NL/slagveldarcheologie.html>

3.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied is gelegen op de overgang van de Scheldevallei naar de heuvels van de Vlaamse Ardennen. Een dergelijke combinatie van geomorfologische elementen binnen een landschap oefent een grote aantrekkingskracht uit op de mens en dit doorheen alle tijden. Hoewel het archeologisch onderzoek in de nabije omgeving vrij beperkt is (wat zeker geen neerslag is van een archeologische realiteit), is er een aantal aanwijzingen voor (beperkte) menselijke activiteit, zoals bijvoorbeeld de vondstconcentratie bouwmateriaal uit de Romeinse periode die vlakbij de oude dorpskom van Mullem werd aangetroffen. En hoewel het ontstaan van het dorp pas in de vroege middeleeuwen wordt geplaatst, wordt vermoed dat hieraan een oudere fase voorafgaat, mogelijks in de vorm van een gebouwtje in vergankelijke materialen. De ruime omgeving heeft altijd een zeer sterk landelijk karakter gehad, en dit valt ook af te leiden uit het beschikbare historische kaartmateriaal. Het oudste kaartmateriaal toont immers aan dat de gronden reeds in cultuur werden gebracht, maar er is slechts sprake van een erg verspreide bewoning en dit tot in de tweede helft van de 20e eeuw (cf. Popp-kaarten). Pas vanaf de 21e eeuw zien we de bewoning toenemen, waarbij deze zich concentreert ten zuid(oost)en van de oude dorpskom. Het projectgebied blijft tot op heden in gebruik als landbouwgrond en betreft één van de laatste percelen die nog verkaveld kan worden om aldus te voldoen aan de bestemming zoals opgenomen in het gewestplan.

3.5 Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Aangezien het archeologisch onderzoek in de ruime omgeving vrij beperkt is, kan men voor het projectgebied een vrij ruime archeologische verwachting vooropstellen. Het projectgebied is immers van oudsher gelegen in een voor de mens erg aantrekkelijk gebied, met name op de overgang van twee bodemgesteldheden, gevormd door de Scheldevallei in het oosten en de Vlaamse Ardennen in het westen. Hoewel deze omgeving niet ongunstig is, kan gesteld worden er nog maar weinig aanwijzingen zijn voor menselijke activiteit, mede omwille van de stand van het archeologisch onderzoek. Toch kan een aantal parameters naar voren geschoven worden die een vrij accurate inschatting van het terrein met zich meebrengen.

1. Op basis van het beschikbare kaartmateriaal kan gesteld worden dat het projectgebied voor zo ver gekend altijd als landbouwgrond in gebruik is geweest en er dus een afdekkend pakket teelaarde op het terrein aanwezig is. Dit doet een goede bewaring van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed vermoeden.
2. Op meer dan een kilometer afstand van het projectgebied, aan de overkant van de Stampkotbeek, werd tijdens veldprospectie een vrij grote concentratie lithisch materiaal aangetroffen. Dit terrein heeft echter een volledig andere bodemgesteldheid dan het hier besproken projectgebied. Bovendien werd nog geen melding gemaakt van steentijdartefactsites, enkel van verspreide vondsten in de teelaarde. Er kan dus gesteld worden dat er een eerder lage verwachting bestaat voor het aantreffen van dergelijke sites binnen het projectgebied, vooral ook omdat er geen aanwijzingen zijn dat er goed bewaarde bodemhorizonten aanwezig zijn, noodzakelijk voor een goede bewaring van steentijdsites.
3. Aanwijzingen voor bewoning tijdens de metaaltijden zijn in de volledige regio niet gekend en ook sporen uit de Romeinse periode werden nauwelijks vastgesteld. Hoewel dit mogelijks te maken heeft met de huidige stand van het archeologisch onderzoek, kan hier toch een lage verwachting geponeerd worden.
4. Tijdens de middeleeuwen, nieuwe en nieuwste tijden bevindt de bewoning zich in hoofdzaak rondom de oude dorpskom van Mullem, gelegen op ongeveer een kilometer ten noordwesten van het projectgebied, terwijl de rondom liggende gronden bewerkt worden als akker- en weideland. Er bestaat dus ook een eerder lage verwachting voor wat betreft archeologische bewoningssporen uit deze periode.
5. Deze verwachting dient echter bijgesteld te worden: restanten uit de nieuwe tijden kunnen wel degelijk verwacht worden. Het projectgebied bevond zich immers aan de oostelijke rand van het strijdtoneel ten tijde van de Slag bij Oudenaarde in 1708. Een grootschalige veldprospectie toonde aan dat

deze strijd heel wat archeologisch waardevol materiaal heeft achtergelaten in de bodem, waardoor er dus een hoge verwachting bestaat voor het aantreffen van archeologische vondsten die hiermee in verband gebracht kunnen worden.

4 BESLUIT

4.1 Antwoord op de onderzoeksvragen

Aan het begin van deze bureaustudie (zie §Onderzoeksopdracht) werden enkele elementaire onderzoeksvragen gesteld, die in de loop van de tekst gaandeweg beantwoord zijn. Hier worden deze bij wijze van besluit hernomen en beantwoord.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*

De landschappelijke en geologische data geven aan dat het projectgebied gelegen is op de overgang van de Scheldevallei naar de heuvels van de Vlaamse Ardennen, en dit binnen het interfluvium Schelde-Leie. Het projectgebied zelf bevindt zich op een hoger gelegen donk in het landschap. Er zijn duidelijk aanwijzingen dat het projectgebied tot op de dag van vandaag in gebruik was als landbouwgrond. Geotechnische boringen hebben enkel aangetoond dat de bodem rondom het projectgebied bestaat uit zandleem.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*

De archeologische bronnen geven aan dat het projectgebied een reële verwachting voor archeologische sporen uit alle periodes herbergt, met een vrij grote verwachting voor het aantreffen van sporen uit de nieuwe tijden, en dan meer bepaald gerelateerd aan de Slag bij Oudenaarde in 1708.

De archeologische verwachting naar steentijdartefactsites is vrij laag, aangezien de archeologische data -in relevantie tot het hier besproken projectgebied- enkel bestaan uit losse vondsten (aangeploegde) lithisch materiaal. Bovendien doen de opgeploegde vondsten vermoeden dat gedurende vele eeuwen landbouwactiviteiten een vernietigende invloed hebben gehad op de bewaringstoestand van dergelijke sites.

- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*

De geplande werken behelzen een opdeling van het projectgebied in vier kavels. Een smalle strook aan de straatkant wordt toegevoegd aan het openbaar domein en elke kavel wordt voorzien van een bebouwbare oppervlakte. Er zijn nog geen concrete bouwplannen voor deze kavels, waardoor van een integrale verstoring van het eventueel aanwezige bodemarchief wordt uitgegaan.

- *Is vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Op basis van de geraadpleegde data is verder onderzoek noodzakelijk: er geldt immers een reële verwachting voor het aantreffen van archeologisch waardevol erfgoed. Er wordt dan voornamelijk gezocht naar grondsporen,

waardoor de vervolgstategie zal bestaan uit een proefsleuvenonderzoek. Hieraan voorafgaand dient het volledige terrein middels metaaldetectie onderzocht te worden. Het vooronderzoek (met ingreep in de bodem) dient te gebeuren in de vorm van een uitgesteld traject aangezien deze archeologienota tevens kadert binnen een studie die de principiële haalbaarheid van de verkaveling dient na te gaan. Bovendien zijn de terreinen op het ogenblik van dit schrijven nog in gebruik als akkerland waardoor ze pas beschikbaar zijn na het oogsten van de aanwezige gewassen.

4.2 Besluit voor een algemeen publiek

De bureaustudie heeft aangetoond dat het projectgebied steeds in gebruik geweest is als landbouwgrond, wat een goede bewaring van eventueel aanwezig erfgoed met zich meebrengt. Hoewel het archeologisch onderzoek in de ruime omgeving vrij beperkt is (of net omwille daarvan) bestaat een reële verwachting voor het aantreffen van grondsporen uit alle periodes. Eventueel vervolgonderzoek dient zich dan ook toe te spitsen op het vaststellen van deze grondsporen. Bijgevolg wordt een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

5 BIBLIOGRAFIE

Naslagwerken

Antrop M., 2002, Traditionele landschappen Vlaanderen. Overzicht, Vakgroep Geografie, Gent.

Bogemans F., 2007, Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 29 Kortrijk, Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.

Chandler, D., 2003, Marlborough as Military Commander, Spellmount Classics, Staplehurst.

Churchill, W.S., 1936, Marlborough. His life and times, University of Chicago Press, Londen.

Foard G. e.a., 2012, Een archeologische evaluatie en waardering van het slagveld van Oudenaarde 1708 (Oudenaarde, Provincie Oost-Vlaanderen), Ename Expertisecentrum voor Erfgoedontsluiting, Oudenaarde.

Gevaert M., 2007, Slagveld van Europa. Duizend jaar oorlog in de Zuidelijke Nederlanden, Globe, Roeselare.

Lachaert, P.-J. (red.), 2008, Oudenaarde 1708. Een stad, een koning, een veldheer, Davidsfonds Uitgeverij, Leuven, p. 26.

Vandeputte O., 1995, *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Van Ranst E. & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Velghe J. & Rau H., 2006, Archiefbeelden Oudenaarde en deelgemeenten, Uitgeverij Tempus, Oostakker.

Online bronnen:

<http://www.bekemolen.be/nl/evenementen>

<https://cai.onroenderfgoed.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<http://www.enamecenter.org/EEC2013/shadowboxpaginas-NL/slagveldarcheologie.html>

<http://www.geopunt.be/>

<http://www.hultheim.be/index.php/kruishoutemse-curiosa/12-kruishoutemse-kronieken/2008/68-de-kapellekensbaan-en-de-slag-van-oudenaarde>

<http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekkens/bovenscheldebekken/gebiedsgerichte-werking/kennismaking>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<http://uurl.kbr.be>

<http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=107>

<http://www.mou-oudenaarde.be/collectie-indekijker-11.html>

<http://www.rafvanderdonckt.be/oudenaarde11071708.htm>

<https://www.sanderusmaps.com/detail.cfm?c=14009>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Formatie_van_Kortrijk

6 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan. ..6	
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, DTM 1m (©Geopunt). ..12	
Figuur 3. Grafische weergave van het hoogteprofiel van het interfluvium.13	
Figuur 4. Situering van het projectgebied op het DHMVII, DTM 1m en grafische weergave van het lengteprofiel van het projectgebied (©Geopunt).....14	
Figuur 5. Grafische weergave van het hoogteprofiel van het projectgebied (©Geopunt).....15	
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas.16	
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.17	
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2017).18	
Figuur 9. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.19	
Figuur 10. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.20	
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de bodemkaart.....21	
Figuur 12. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het projectgebied.22	
Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruik van de regio.24	
Figuur 14. Situering van het projectgebied ten opzichte van de bodembedekkingkaart.25	
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de traditionele landschappenkaart.26	
Figuur 16. Zicht op het traditionele landschap van de Vlaamse Ardennen: de vallei van de Zwalm (foto Hadewijch Pieters, 2017).27	
Figuur 17. Zicht op de Sint-Hilariuskerk te Mullem.....29	
Figuur 18. De Bekemolen en de Stampkot-/Molenbeek.30	
Figuur 19. Zicht op de Mullemstraat voor 1977. Rechts is het oude schoolgebouwtje te zien en de bijhorende schoolmeesterwoning.31	
Figuur 20. Schilderij met de Slag bij Oudenaarde. De lussen van de Schelde zijn hier zeer nauwkeurig afgebeeld.....33	
Figuur 21. De situatie tussen 14u00 en 15u00: Cadogan bouwde een bruggenhoofd uit op de Schelde en verdreef de Franse troepen onder leiding van Biron uit het dorpscentrum van Eine. Een belangrijke fout in de tekening is dat de Marollebeek in feite door Eine stroomt.34	
Figuur 22. Aangepaste versie van de kaart van Churchill die de aanval van Rantzau voorstelt.35	
Figuur 23. Schematische voorstelling van de Slag bij Oudenaarde met aanduiding van de officierskapelletjes.37	
Figuur 24. Gravure van de oude dorpskom van Mullem door Blaeu.....38	
Figuur 25. Situering van het projectgebied op een kaart van de Slag bij Oudenaarde op 11 juli 1708.....39	

Figuur 26. Situering van het projectgebied op een kaart van de Slag bij Oudenaarde op 11 juli 1708 (detail).	40
Figuur 27. Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret.	41
Figuur 28. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	42
Figuur 29. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	43
Figuur 30. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.....	44
Figuur 31. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	45
Figuur 32. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van België uit 1969.	46
Figuur 33. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 2016.	47
Figuur 34. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante CAI-meldingen ten opzichte van het onderzoeksgebied (groene polygoon).	48
Figuur 35. Situering van de onderzochte percelen in 2007 en 2011 met de CAI Locatie in het rood aangeduid. Het projectgebied van de Vaddenhoek staat aangeduid in het blauw.....	50
Figuur 36. Samenvatting van de Slag bij Oudenaarde.....	51

7 LIJST VAN BIJLAGEN

1. Inventaris van plannen & kaarten
2. Boorrapporten DOV
3. Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied
4. Kadastrale kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied
5. Verkavelingsplan

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: bart@hembyse.net

Web: www.hembyse.net

HEMBYSE

PLAN NR.	Digitaal/analoo aangemaakt	Schaal	Formaat	ONDERWERP
001	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op het gewestplan
002	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op het DHMVII DTM 1m
003	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op het DHMVII DTM 1m met aanduiding hoogteprofiel
004	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op het DHMVII DTM 1m (detail) met aanduiding hoogteprofiel
005	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de Vlaamse Hydrografische Atlas (waterlopen)
006	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart
007	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart
008	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart
009	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart
010	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de bodemkaart van België
011	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van enkele DOV-boringen in de nabijheid van het projectgebied
012	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand
013	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de bodembedekkingskaart
014	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de traditionele landschappenkaart
015	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Slag bij Oudenaarde
016	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Slag bij Oudenaarde (detail)
017	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de kaart van Villaret
018	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris
019	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen
020	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen
021	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de kaart van Popp
022	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de topografische kaart van België (1969)
023	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de orthofoto, winteropnames 2016
024	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de CAI
025	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Samenvatting Slag bij Oudenaarde (Ename Expertisecentrum)

PLAN NR.	Digitaal/analoo gemaakt	Schaal	Formaat	ONDERWERP
026	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Voorstel metaaldetectieplan
027	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Voorstel proefsleuvenplan
028	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de topografische kaart
029	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de kadasterkaart

DOV Boorrapport

Boring

Proefnummer: kb29d84e-B1165

X (mLambert): 97317.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)

Y (mLambert): 175693.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)

Z (mTAW): 25.00 (Z_afgeleid van topokaart)

Gemeente: Oudenaarde (Heurne)

Uitvoerder: onbekend

Aanvangsdatum:

Uitvoeringsmethode: onbekend

Diepte (m): 0.00 - 0.00

Water op (m):

Lithologische beschrijving

Auteur(s): onbekend (bedrijf-dienst onbekend)

Betrouwbaarheid: onbekend

Van(m) Tot(m) Beschrijving

0.00	0.00	Même limon. Pas de cailloux roulés à la surface.
------	------	--

DOV Boorrapport

Boring

Proefnummer: B/4-0255b
X (mLambert): 97729.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)
Y (mLambert): 175645.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)
Z (mTAW): 24.01 (Z_DHM_v1 5m*5m)
Gemeente: Oudenaarde
Uitvoerder: G.M. CONSULTING

Aanvangsdatum: 26/05/2005
Uitvoeringsmethode: spoelboring
Diepte (m): 0.00 - 105.00
Water op (m):

Lithologische beschrijving - 26/05/2005

Auteur(s): Longueville, Gunther (VMM - Afdeling Water) Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Beschrijving
0.00	25.00	lemig fijn zand tot pure leem met af en toe klei lens, bruinoker en roest, af en toe aanrijking van organisch materiaal
25.00	27.50	donkerbruingrijs fijn zand met leem en klei
27.50	30.00	idem
30.00	32.50	puur zand, fijn, grijs met leembijmenging
32.50	35.00	pure klei, slap met leem lichtgrijs
35.00	37.00	zeer zandig leem en klei met grint
37.00	90.00	donkergrijze slappe tot stijve klei
90.00	105.00	donkergrijze sterk zandhoudend klei met een beetje siltfractie

Gecodeerde lithologie - 03/04/2006

Auteur(s): Longueville, Gunther (VMM - Afdeling Water) Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Kleur	Hoofdgrondsoort	Bijmenging
0.00	25.00	donkerbeige	leem, silt	kleihoudend, zandhoudend
25.00	37.00	bruingrijs	zand	kleihoudend, leemhoudend
37.00	90.00	donkergrijs	klei	
90.00	105.00	donkergrijs	klei	sterk zandhoudend, leemhoudend

Informele stratigrafie - 03/04/2006

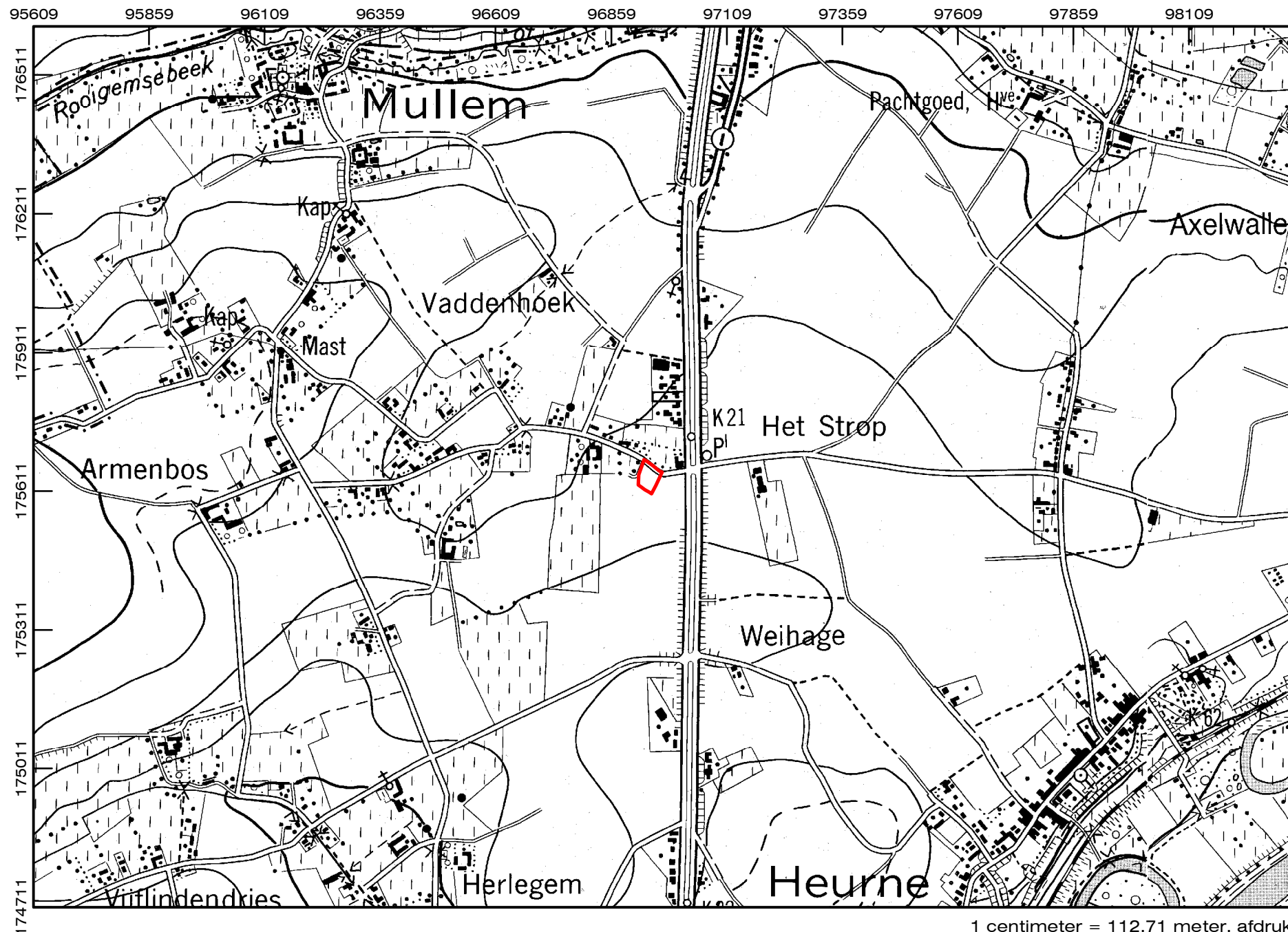
Auteur(s): Longueville, Gunther (VMM - Afdeling Water) Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Beschrijving
0.00	37.00	Quartair
37.00	90.00	Formatie van Kortrijk
90.00	105.00	Formatie van Hannut

Hydrogeologische stratigrafie - 14/12/2007

Auteur(s): November, Jeroen (VMM - Afdeling Water) Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Aquifer	Regime	Pakketnummer
0.00	25.00	Deklagen	freatisch	
25.00	37.00	Pleistocene van de Vlaamse Vallei	freatisch	
37.00	90.00	Ieperiaan aquitardsysteem	niet-freatisch	
90.00	105.00	Landeniaan Aquifersysteem	niet-freatisch	

Oudenaarde
Vaddenhoek

- 2017H211
- Aanmaakdatum
van plan nr. 28 :
30/08/2017
- Underlay:
Topografische
kaart

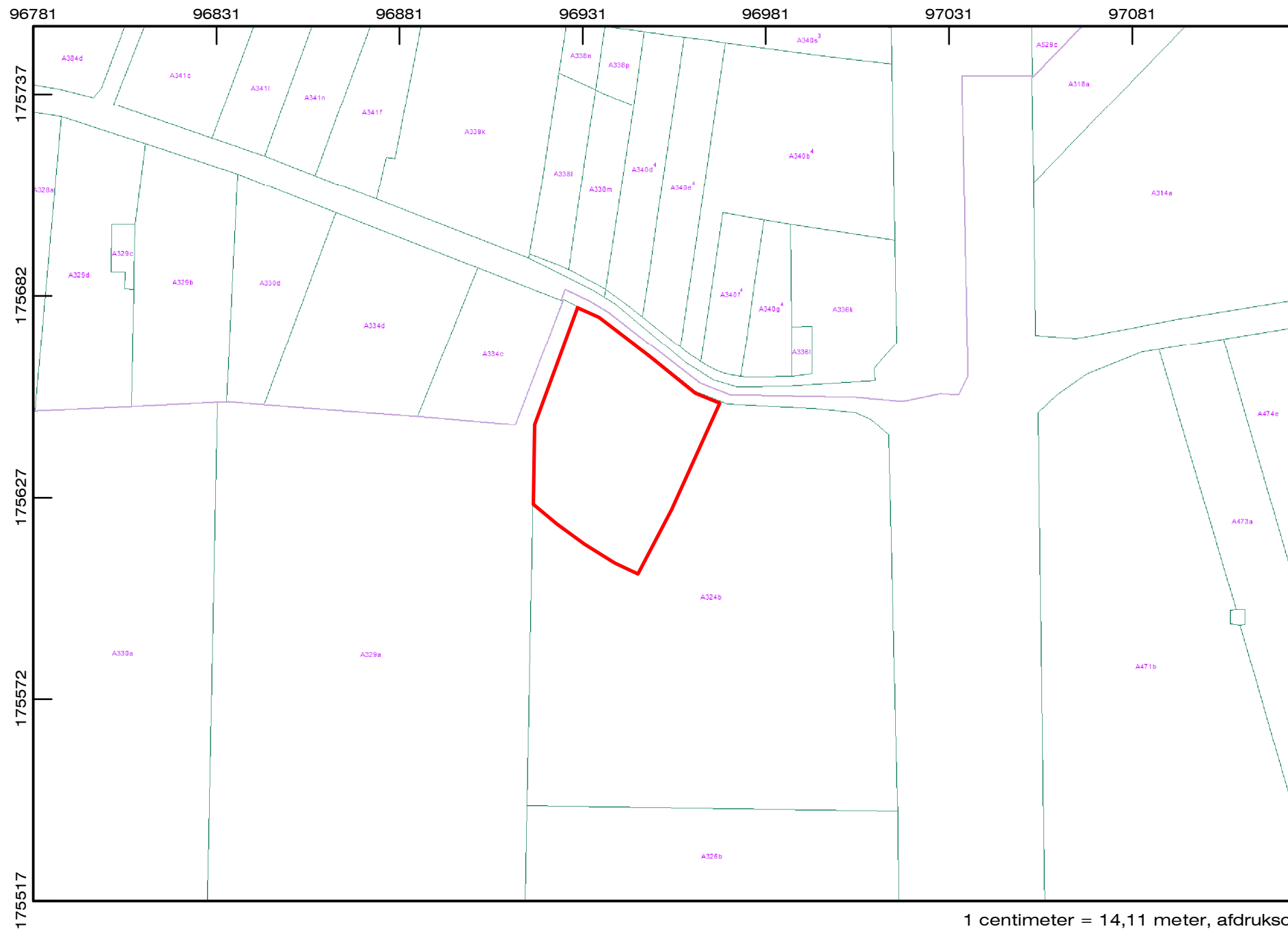

0 210 M

1 centimeter = 112,71 meter, afdruckschaal

Hembyse Archeologie
-- Kastanjestraat 26 -- 9000 Gent --
-- Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba -- alle rechten gereserveerd --

Oudenaarde
Vaddenhoek

- 2017H211
- Aanmaakdatum
van plan nr. 29 :
30/08/2017
- Underlay:
Kadasterkaart

0 25 M

1 centimeter = 14,11 meter, afdruckschaal

HEMBYSE

Hembyse Archeologie

-- Kastanjestraat 26 -- 9000 Gent --

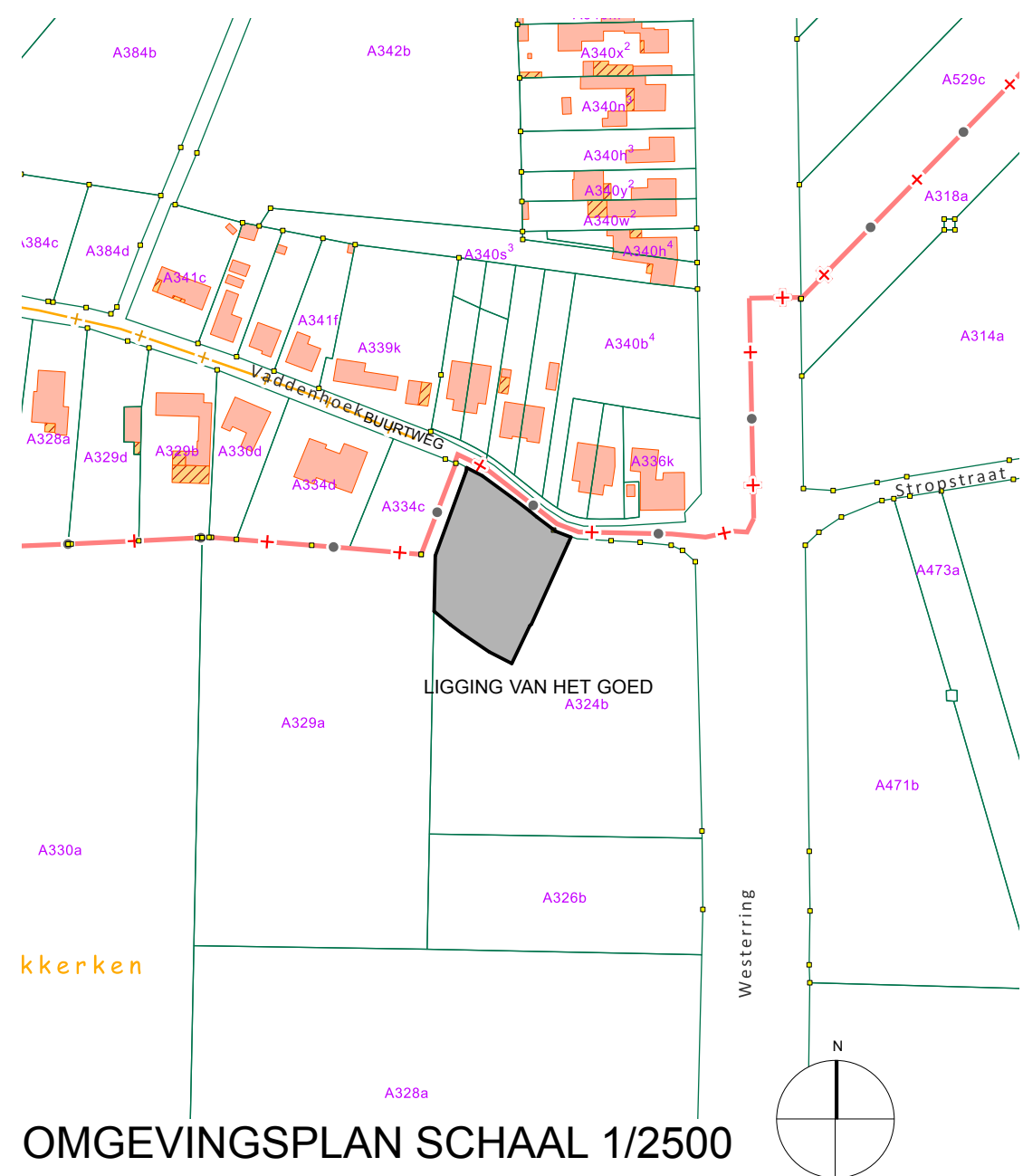
-- Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba -- alle rechten gereserveerd --

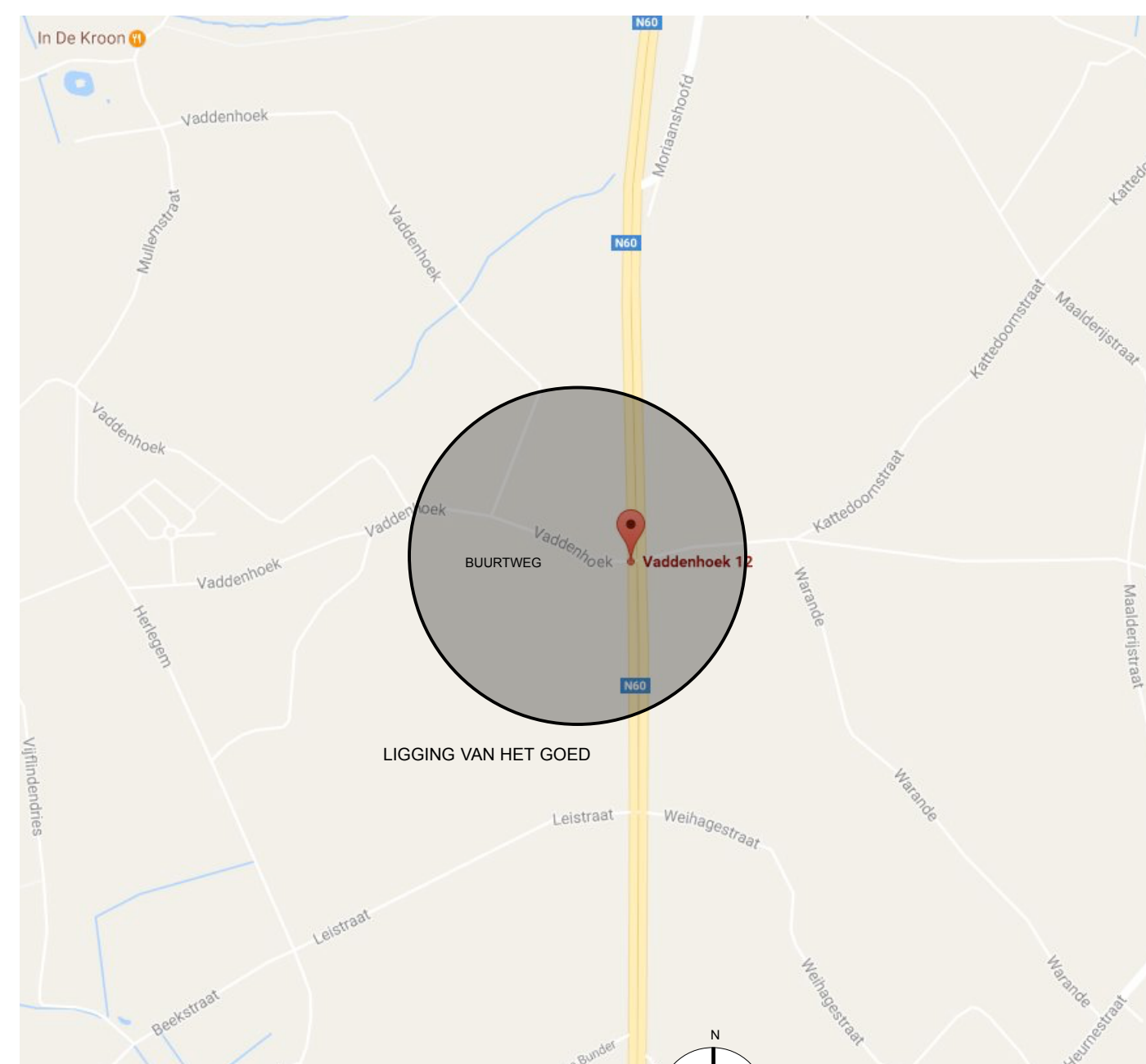
VERKAVELINGSPLAN BGOEDGEKEURDE TOESTAND SCHAAL 1/2500

VERKAVELINGSPLAN NIEUWE TOESTAND SCHAAL 1/2500

OMGEVINGSPLAN SCHAAL 1/2500

LIGGINGSPLAN SCHAAL 1/10000

- LEGENDE:
- BOUWZONE
 - BOUWZONE ENKEL GELIJKVLOERS

OPDRACHT

VERKAVELINGSWIJZIGING BESTAANDE VERKAVELING

LIGGING
PROVINCIE
GEMEENTE
KADASTER

VADDENHOEK
Oude-Bassendreef
9700 OUDENAARDE
AFD. 9, SECTIE A, nr. 324 B / DEEL

BOUWHEER

Dhr. en Mevr. Jose VAN INNIS - Marie DE TEMMERMAN
Heurnestraat 253
9700 Oudenaarde

ARCHITECT

ARCHITECTUURATELIER BENOIT OTTEVAERE bvba
Kortrijkstraat 82
9790 Wortegem-Petegem
Tel. 055 61 37 27
Fax 055 49 83 50
info@architectuuratelier.be

AANNEMER

Tel. -
Fax -

WIJZIGING

Dit ontwerp is exclusieve eigendom van de architect. Zonder schriftelijke toestemming mag het noch meegedeeld, noch gepubliceerd worden. Alle rechten voorbehouden. Alle gepubliceerde stukken inzake dit ontwerp vallen buiten de opdracht van de architect. De bijkomende bezetting die aan de ingenieur dient te worden verstrekt is het resultaat van de opdrachtgever. Na instemming van de architect. Bij akkoord voor uitvoering zal de bouwmeester de architect vooraf per aangepast schrijven van de aanpak der werken op de hoogte brengen. Alle afmetingen op de plannen zijn indicatief en dienen door de aannemer op te werf gecontroleerd te worden, eventuele vastgestelde afwijkingen worden tijdig aan de architect gemeld.

VK 1

VERKAVELINGSAAVRAAG

VERKAVELINGSPLAN
- VERGUNDE TOESTAND
- ONTWERPEN TOESTAND

DOSSIER -

SCHAAL ZIE PLAN

DATUM 20/01/2017